Regeringens proposition 2026/27:18

Ett tydligare regelverk för barns och ungas utbildning i kriminalvårdsanstalt

Prop. 2026/27:18

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 12 november 2026

Lotta Edholm

Johan Britz
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800) som innebär att regelverket för utbildningen för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt förtydligas och preciseras i förhållande till den nuvarande regleringen. Syftet är att barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt ska ges en utbildning av god kvalitet som är likvärdig med den som ges inom skolväsendet.

Förslagen innebär i huvudsak att utbildningen ska motsvara den som ges inom skolväsendet med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt.

Det föreslås även en ny sekretessbestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som innebär att sekretess ska gälla i utbildningen för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2027.

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut 4

2 Lagtext 5
2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) 5
2.2 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 9

3 Ärendet och dess beredning 11

4 Det finns behov av ett tydligare regelverk för barns och ungas utbildning i kriminalvårdsanstalt 11

5 Nuvarande reglering 12
5.1 Kort om skollagen och skolväsendet 12
5.2 Skolplikt och rätt till utbildning 14
5.3 Skolans värdegrund och några andra grundläggande bestämmelser i skollagen 15
5.4 Uppgifter inom skolväsendet kan läggas ut på entreprenad och ansvaret för medicinska insatser inom elevhälsan kan överlåtas 17
5.5 Regleringen på skolområdet finns på flera olika normnivåer 18
5.6 Barnkonventionen gäller som lag i Sverige 18

6 Utbildning för barn och unga i kriminalvårdsanstalt ska så långt som möjligt motsvara den i skolväsendet 19
6.1 Utbildningen ska motsvara den i skolväsendet med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt 19
6.2 En elev ska få fortsätta att delta i utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan om sådan utbildning påbörjats i kriminalvårdsanstalten före 18-årsdagen 30

7 Vissa grupper av barn och unga ska ha rätt till utbildning i kriminalvårdsanstalt 32

8 Barns och ungas utbildning i häkte behöver stärkas 34

9 Kriminalvården ska kunna sluta avtal om entreprenad och överlåta ansvar för medicinska insatser inom elevhälsan 36

10 Uppgifter inom elevhälsan ska skyddas av sekretess 39

11 Behandlingen av personuppgifter är förenlig med regleringen på personuppgiftsområdet 45

12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 50

13 Konsekvenser 53
13.1 Vilka berörs av förslagen? 53
13.2 Konsekvenser för kommuner 53
13.2.1 Förslagen innebär inga inskränkningar i den kommunala självstyrelsen 53

13.2.2 Förslagen innebär inga ekonomiska konsekvenser för kommunerna ... 54
13.3 Konsekvenser för enskilda huvudmän och andra enskilda utbildningsanordnare ... 55
13.4 Konsekvenser för staten ... 55
13.4.1 Konsekvenser för Kriminalvården ... 55
13.4.2 Konsekvenser för Statens skolverk ... 56
13.4.3 Konsekvenser för Specialpedagogiska skolmyndigheten ... 56
13.4.4 Konsekvenser för Statens skolinspektion ... 56
13.5 Konsekvenser för rektorer, lärare och annan skolpersonal inom Kriminalvården ... 56
13.6 Konsekvenser för elever ... 57
13.6.1 Konsekvenserna är positiva ur ett barnrätts- och elevperspektiv ... 57
13.6.2 Konsekvenserna är positiva ur ett funktionshinderperspektiv ... 58
13.7 Konsekvenser för jämställdheten ... 59
13.8 Konsekvenser för integration och utanförskap ... 60
13.9 Konsekvenser för Sveriges medlemskap i Europeiska unionen ... 60

14 Författningskommentar ... 61
14.1 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800) ... 61
14.2 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ... 65

Bilaga 1 Sammanfattning av promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga ... 67

Bilaga 2 Promemorians lagförslag ... 71

Bilaga 3 Förteckning över remissinstanserna ... 76

Bilaga 4 Lagrådets yttrande ... 77

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 november 2026 ... 78

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:
1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 23 kap. 18 och 26 §§, 24 kap. 1, 10, 10 a och 26 §§ och rubrikerna närmast före 24 kap. 10 och 10 a §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 24 kap. 10 c §, och närmast före 24 kap. 10 c § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 kap.	
18 §[1]	
För utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§ samt utbildning för elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution enligt 24 kap. 17–19 §§ ska samma bestämmelser om entreprenad gälla som för den skolform som utbildningen ska motsvara.	För utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§*, utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt enligt 24 kap. 10–10 b §§* samt utbildning för elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution enligt 24 kap. 17–19 §§ ska samma bestämmelser om entreprenad gälla som för den skolform som utbildningen ska motsvara.
26 §[2]	
Vad som föreskrivs om överlåtelse av ansvar i 25 § gäller även för staten som huvudman för utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§.	Vad som föreskrivs om överlåtelse av ansvar i 25 § gäller även för staten som huvudman för utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§ *och som huvudman för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt enligt 24 kap. 10–10 b §§*.
24 kap.	
1 §[3]	
I detta kapitel finns bestämmelser om – internationella skolor (2–7 §§), – utbildning vid särskilda ungdomshem (8 och 9 §§),	

[1] Senaste lydelse 2020:605.
[2] Senaste lydelse 2020:605.
[3] Senaste lydelse 2026:531.

– utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt (10–10 *b* §§),	– utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt (10–10 *c* §§),

– utbildning vid folkhögskola som motsvarar kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (11–15 §§),
– utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller en institution som är knuten till ett sjukhus (16–19 §§),
– utbildning i hemmet eller på annan lämplig plats (20–22 §§),
– annat sätt att fullgöra skolplikten (23–25 §§), och
– bemyndiganden (26 §).

Utbildning för skolpliktiga barn	*Utbildning för skolpliktiga*[4]
10 §[5]	
Skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, ska fullgöra den genom att delta i utbildning vid kriminalvårdsanstalten. För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.	
Utbildningen ska motsvara *den* i grundskolan *eller i förekommande fall* anpassade grundskolan eller specialskolan. *För sådan utbildning ska relevanta bestämmelser i denna lag tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i en kriminalvårdsanstalt. Följande bestämmelser behöver dock inte tillämpas:* *– bestämmelser om registerkontroll (2 kap. 31–33 §§), och* *– bestämmelser om lokaler och utrustning (2 kap. 35 §).*	*Det som anges i 1 kap. 4 och 5 §§ om syftet med och utformningen av utbildning inom skolväsendet och i 3 kap. 2 § om elevernas lärande och personliga utveckling ska gälla för utbildningen.* Utbildningen ska *även i övrigt* motsvara *det som gäller för utbildning* i grundskolan, anpassade grundskolan eller specialskolan *enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt.* *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om läsår, terminer och undervisningstid för skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt.* *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om sådana nödvändiga avvikelser som avses i andra stycket och även i övrigt meddela föreskrifter om utbildning för skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt.*

[4] Senaste lydelse 2026:531.
[5] Senaste lydelse 2026:531.

Utbildning för icke skolpliktiga barn	*Utbildning för icke skolpliktiga*[6]
	10 a §[7]
Den som inte längre är skolpliktig och är intagen i en kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt ska *fram till dess att han eller hon fyller arton år* ges möjlighet att delta i utbildning vid kriminalvårdsanstalten. För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.	Den som inte längre är skolpliktig och är intagen i en kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt ska ges möjlighet att delta i utbildning vid kriminalvårdsanstalten. För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.
Utbildningen ska motsvara *sådan utbildning som erbjuds* i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan. *För sådan utbildning ska relevanta bestämmelser i denna lag tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i en kriminalvårdsanstalt. Följande bestämmelser behöver dock inte tillämpas:* *– bestämmelser om registerkontroll (2 kap. 31–33 §§), och* *– bestämmelser om lokaler och utrustning (2 kap. 35 §).*	*Det som anges i 1 kap. 4 och 5 §§ om syftet med och utformningen av utbildning inom skolväsendet och i 3 kap. 2 § om elevernas lärande och personliga utveckling ska gälla för utbildningen.* Utbildningen ska *även i övrigt* motsvara *det som gäller för utbildning* i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan *enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt.* *Möjligheten att delta i utbildning enligt denna paragraf gäller den som påbörjar sådan utbildning innan han eller hon fyllt 18 år.* *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om sådana nödvändiga avvikelser som avses i andra stycket och även i övrigt meddela föreskrifter om utbildning för icke skolpliktiga som är intagna i kriminalvårdsanstalt.*

[6] Senaste lydelse 2026:531.
[7] Senaste lydelse 2026:531.

	Rätten till utbildning för vissa grupper av intagna
	10 c §
	Personer som avses i 29 kap. 2 § andra stycket och som är intagna i kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt ska ges möjlighet att delta i sådan utbildning som anges i 10 och 10 a §§.
	Möjligheten att delta i sådan utbildning som anges i 10 a § gäller den som påbörjar sådan utbildning innan han eller hon fyllt 18 år.
26 §[8]	
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utbildning som avses i 8–25 §§.	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utbildning som avses i 8*, 9, 10 b och 11*–25 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2027.

[8] Senaste lydelse 2015:802.

2.2 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)[1]

dels att nuvarande 35 kap. 15 a § ska betecknas 35 kap. 15 b §,

dels att 35 kap. 24 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 35 kap. 15 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	35 kap.
	15 a §
	Sekretess gäller i sådan utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt som ska motsvara den i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.
	För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.
24 §[2]	
Den tystnadsplikt som följer av 11 *§*, 12 a *§* och den tystnadsplikt som följer av ett förbehåll som har gjorts med stöd av 9 § andra stycket inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.	Den tystnadsplikt som följer av 11, 12 a *och 15 a §§* och den tystnadsplikt som följer av ett förbehåll som har gjorts med stöd av 9 § andra stycket inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

[1] Senaste lydelse av 35 kap. 15 a § 2026:529.
[2] Senaste lydelse 2024:1182.

Den tystnadsplikt som följer av 15 och 16 §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas medföra fara för att någon utsätts för våld eller lider annat allvarligt men.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2027.

3 Ärendet och dess beredning

En utredare fick den 14 mars 2025 i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med att utreda Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga som avtjänar fängelsestraff (Ju 2025:B). Uppdraget redovisades i december 2025 genom promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga (U2025/02404).

En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*.

Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i Utbildningsdepartementet (U2025/02404).

I denna proposition behandlas promemorians lagförslag.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 27 augusti 2026 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslag som överensstämmer med lagförslagen i denna proposition. Lagrådet lämnar förslagen utan erinran. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*.

4 Det finns behov av ett tydligare regelverk för barns och ungas utbildning i kriminalvårdsanstalt

Barn och unga ska sedan den 1 juli 2026, i de fall en frihetsberövande påföljd inte kan undvikas, dömas till fängelse i stället för sluten ungdomsvård. Den 10 september 2026 infördes en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder som innebär att straffbarhetsåldern sänks till 14 år för allvarliga brott under en period om fem år. Den som döms med stöd av den särskilda regleringen kan dömas till samma påföljder som andra lagöverträdare under 18 år, inklusive fängelse (propositionen Skärpta regler för unga lagöverträdare, prop. 2025/26:293). Kriminalvården är ansvarig för verkställigheten av fängelsestraffet. Barn som döms till fängelse ska som huvudregel placeras på särskilda barn- och ungdomsavdelningar, som är särskilt anpassade utifrån barns behov och rättigheter. Kriminalvården är skyldig att anordna utbildning som motsvarar den i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan (propositionen Frihetsberövande påföljder för barn och unga, prop. 2025/26:132).

Utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt är en i förhållande till skolväsendet särskild utbildningsform som regleras i 24 kap. skollagen (2010:800). För sådana utbildningsformer gäller gemensamma bestämmelser i skollagen endast om det anges särskilt. För utbildning i kriminalvårdsanstalt anges att relevanta bestämmelser i skollagen ska tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i en kriminal-

vårdsanstalt. Bestämmelser i skollagen om registerkontroll och bestämmelser om lokaler och utrustning behöver dock inte tillämpas. När det gäller den utbildning som ska motsvara gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska en intagen ges möjlighet att delta i utbildningen fram till dess att han eller hon fyller 18 år (1 kap. 2 § och 24 kap. 10 och 10 a §§ skollagen).

För intagna i kriminalvårdsanstalt får Kriminalvården även anordna utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning (24 kap. 10 b § skollagen). I 5 kap. förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning finns närmare bestämmelser om sådan utbildning i kriminalvårdsanstalt. En sökande är, under vissa förutsättningar, behörig att delta i utbildning i kriminalvårdsanstalt som motsvarar kommunal vuxenutbildning fr.o.m. det år han eller hon fyller 18 år. När det gäller utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare är en sökande, under vissa förutsättningar, behörig att delta i sådan utbildning i kriminalvårdsanstalt fr.o.m. det år han eller hon fyller 16 år (5 kap. 9–12 §§).

De bestämmelser i skollagen som gäller för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt upp till 18 års ålder överensstämmer i huvudsak med vad som gäller för den skolverksamhet som bedrivs av Statens institutionsstyrelse (SiS) i ett sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilt ungdomshem) enligt 24 kap. 8 och 9 §§ skollagen.

De närmare förutsättningarna för Kriminalvårdens skolverksamhet för den nya målgruppen behöver dock klargöras. Som framgår av avsnitt 3 har en utredare därför haft i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med att ta fram förslag på nödvändiga författningsändringar för att barn och unga som döms till fängelse ska kunna få sin rätt till utbildning tillgodosedd samtidigt som Kriminalvården får förutsättningar att bedriva en ändamålsenlig skolverksamhet (Ju 2025:B).

I denna proposition lämnas förslag om ändringar av regleringen i skollagen avseende den särskilda utbildningsformen utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt i avsnitt 6. Förslag om att Kriminalvården ska kunna sluta avtal om entreprenad och överlåta ansvar för medicinska insatser inom elevhälsan behandlas i avsnitt 9 och ett förslag om att sekretess ska införas för uppgifter om enskilds personliga förhållanden inom elevhälsan behandlas i avsnitt 10. Först lämnas dock en närmare redogörelse för gällande rätt i avsnitt 5.

5 Nuvarande reglering

5.1 Kort om skollagen och skolväsendet

Som framgår av avsnitt 4 är utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt en särskild utbildningsform i förhållande till skolväsendet. Huvudregeln är att för sådan utbildning för barn ska relevanta bestämmelser i skollagen tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i en kriminalvårdsanstalt. Med barn avses i skollagen varje människa under 18 år (1 kap. 10 § skollagen). För intagna i kriminalvårdsanstalt får det

även anordnas utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning. De bestämmelser i skollagen som reglerar skolväsendet är således relevanta även för utbildningsformen utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt.

Av 1 kap. 1 § skollagen framgår att skolväsendet består av skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning. Fritidshem ingår i skolväsendet men fritidshemmet är inte en skolform.

De obligatoriska skolformerna är förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola och sameskola (se vidare avsnitt 5.2 om skolplikt). Förskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning är frivilliga skolformer.

Anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan är skolformer för elever med intellektuell funktionsnedsättning och elever som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av förvärvad hjärnskada (7 kap. 5 § första stycket, 18 kap. 4 § första stycket och 29 kap. 8 § första stycket). Specialskolan är en skolform för barn som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl, och under vissa förutsättningar, inte kan gå i grundskolan eller anpassade grundskolan (7 kap. 6 § första stycket).

Kommunal vuxenutbildning ska tillhandahållas på grundläggande nivå, på gymnasial nivå, som anpassad utbildning på grundläggande nivå, som anpassad utbildning på gymnasial nivå och som svenska för invandrare (20 kap. 3 §).

Skollagen inleds med skolformsövergripande kapitel (1–7 kap.). Där regleras t.ex. barns och elevers utveckling mot målen, kvalitet och inflytande, trygghet och studiero, åtgärder mot kränkande behandling och skolplikt. Bestämmelsernas tillämpningsområde framgår av respektive kapitel. Exempelvis omfattar bestämmelserna i 6 kap. om åtgärder mot kränkande behandling även annan verksamhet som regleras i skollagen än skolväsendet, bl.a. de särskilda utbildningsformerna i 24 kap. skollagen. Därefter följer de s.k. skolformskapitlen som innehåller särskilda bestämmelser för respektive skolform och fritidshemmet (8–20 kap.). Bestämmelser om entreprenad och samverkan finns i 23 kap., bestämmelser om särskilda utbildningsformer i 24 kap., bestämmelser om tillsyn i 26 kap., bestämmelser om behandling av personuppgifter i 26 a kap. och bestämmelser om överklagande i 28 kap.

Riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen i enlighet med förslagen i propositionen En tioårig grundskola (prop. 2024/25:143, bet. 2024/25:UbU17, rskr. 2024/25:289). Detta innebär att grundskolan ska utökas och bli tioårig genom att förskoleklassen upphör som skolform och ersätts av en ny första årskurs i grundskolan. Även den anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan ska enligt förslaget utökas med en ny första årskurs, så att den anpassade grundskolan blir tioårig, specialskolan elvaårig och sameskolan sjuårig. Ändringarna i skollagen trädde i kraft den 1 juli 2026 och tillämpas första gången i fråga om utbildning och annan verksamhet som bedrivs efter den 30 juni 2028.

Även andra reformer som har beslutats av riksdagen ska samordnas med införandet av den tioåriga grundskolan och träder därför i kraft den 1 eller 2 juli 2028. Det gäller bl.a. ändringar av syftet med utbildningen, definitionen av undervisning och regleringen av läroplaner (se propositionen

Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola [prop. 2025/26:194], bet. 2025/26:UbU23, rskr. 2025/26:327), och ändringar i skolans stödsystem (se propositionen Förbättrat stöd i skolan [prop. 2025/26:195], bet. 2025/26:UbU24, rskr. 2025/26:328).

5.2 Skolplikt och rätt till utbildning

Barn som är bosatta i Sverige har som regel skolplikt som kan fullgöras i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan. Skolplikten inträder normalt höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år och upphör normalt vid utgången av vårterminen det kalenderår barnet fyller 16 år (7 kap. 2, 4, 10 och 12 §§ skollagen). Enligt grundlagen har alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i allmän skola (2 kap. 18 § regeringsformen). Skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, ska fullgöra den genom att delta i utbildning vid kriminalvårdsanstalten som Kriminalvården ansvarar för. Utbildningen ska motsvara den i grundskolan eller i förekommande fall anpassade grundskolan eller specialskolan. För sådan utbildning ska relevanta bestämmelser i skollagen tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i en kriminalvårdsanstalt. Bestämmelserna om registerkontroll (2 kap. 31–33 §§) och bestämmelser om lokaler och utrustning (2 kap. 35 §) behöver dock inte tillämpas (24 kap. 10 § skollagen).

Gymnasieskolan är öppen för ungdomar som avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning och som påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år (15 kap. 5 § första stycket skollagen). De ungdomar som tillhör målgruppen för anpassade gymnasieskolan har rätt att bli mottagna i anpassad gymnasieskola om utbildningen påbörjas före utgången av det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år (18 kap. 4 § andra stycket skollagen). Rätt till utbildning i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan gäller ungdomar som är bosatta i landet (15 kap. 5 § tredje stycket och 18 kap. 5 § skollagen). Den som inte längre är skolpliktig och är intagen i en kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt ska fram till dess att han eller hon fyller 18 år ges möjlighet att delta i utbildning vid kriminalvårdsanstalten som Kriminalvården ansvarar för. Utbildningen ska motsvara sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan. För sådan utbildning ska relevanta bestämmelser i skollagen tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i en kriminalvårdsanstalt. Bestämmelserna om registerkontroll (2 kap. 31–33 §§) och bestämmelser om lokaler och utrustning (2 kap. 35 §) behöver dock inte tillämpas (24 kap. 10 a § skollagen).

Det finns också barn som ska anses bosatta i Sverige enligt skollagen och som har rätt till utbildning men som inte har skolplikt. Det gäller t.ex. barn som är asylsökande, barn som har ansökt om eller fått ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och barn som har rätt till utbildning till följd av EU-rätten. I vissa fall har dessa barn även rätt till utbildning i

gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan, förutsatt att utbildningen påbörjas innan han eller hon fyllt 18 år (7 kap. 2 § tredje stycket och 29 kap. 2 och 3 §§ skollagen).

En vuxen som är bosatt i landet har, under vissa förutsättningar, rätt att delta i kommunal vuxenutbildning fr.o.m. andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år (20 kap. 11, 11 a, 20 och 20 a §§ skollagen). När det gäller utbildning i svenska för invandrare har en person som är bosatt i landet, under vissa förutsättningar, rätt att delta i utbildningen fr.o.m. andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 16 år (20 kap. 31 § skollagen). För intagna i kriminalvårdsanstalt får Kriminalvården anordna utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning (24 kap. 10 b § skollagen). Som framgår av avsnitt 4 finns i 5 kap. förordningen om vuxenutbildning närmare bestämmelser om sådan utbildning i kriminalvårdsanstalt.

5.3 Skolans värdegrund och några andra grundläggande bestämmelser i skollagen

Skolans värdegrund regleras främst i två portalparagrafer i 1 kap. skollagen, 1 kap. 4 och 5 §§.

Enligt 1 kap. 4 § första stycket syftar utbildningen inom skolväsendet till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Detta kommer den 1 juli 2028 att ändras till att utbildningen inom skolväsendet syftar till att förmedla och förankra kunskaper och värden hos barn och elever (prop. 2025/26:194, bet. 2025/26:UbU23, rskr. 2025/26:327). Utbildningen ska vidare främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

Av 1 kap. 4 § andra stycket framgår att det i utbildningen ska tas hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Den 1 juli 2028 kommer sistnämnda mening att utgå mot bakgrund av att nya bestämmelser om stöd och särskilt stöd då införs i 3 kap. skollagen, som reglerar barns och elevers utveckling mot målen (prop. 2025/26:195, bet. 2025/26:UbU24, rskr. 2025/26:328). En strävan ska vidare vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Enligt 1 kap. 4 § tredje stycket syftar utbildningen också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

Bestämmelser om utformningen av utbildningen finns i 1 kap. 5 §. Där anges att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de grundläggande demokra-

tiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna. Utbildningen ska vidare vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Enligt 1 kap. 8 § ska alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i skollagen. Utbildningen inom skolväsendet ska också vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 §).

I 3 kap. skollagen finns bestämmelser om barns och elevers utveckling mot målen. Kapitlet innehåller bestämmelser om bl.a. stöd och särskilt stöd. En central bestämmelse är 3 kap. 2 §. Enligt den ska alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller, ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt uppfyller de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Denna bestämmelse kommer att ha en ny lydelse fr.o.m. den 1 juli 2028 med anledning av beslutade ändringar i skollagen efter förslag i propositionen Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola (prop. 2025/26:194, bet. 2025/26:UbU23, rskr. 2025/26:327) och propositionen Förbättrat stöd i skolan (prop. 2025/26:195, bet. 2025/26:UbU24, rskr. 2025/26:328). De ändringar som görs i paragrafen ansluter dels till det från samma datum ändrade syftet med undervisningen i 1 kap. 4 § och den nya definitionen av undervisning i 1 kap. 3 § som bl.a. innebär att skolan respektive lärare och förskollärare ska förmedla och förankra kunskaper och värden hos barn i stället för att barns och elevers egen aktivitet ska styra undervisningen, dels till att den nuvarande regleringen om extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen i 3 kap. 5 § från samma datum ersätts av en ny reglering om stödundervisning i ämnena svenska, svenska som andra språk och matematik enskilt eller i mindre grupp, dels till att hänvisningar i skollagen till betygskriterier och bedömningskriterier ersätts med hänvisningar till ”kunskaper som anges i kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplanerna” i syfte att fokus ska vara på elevens tillgodogörande av kunskap och inte uppfyllande av kriterier. Sammantaget kommer 3 kap. 2 § fr.o.m. den 1 juli 2028 att ha följande lydelse:

> Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska i undervisningen ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling i syfte att *de ska kunna följa undervisningen* och utifrån sina egna förutsättningar utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.
>
> Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att *tillgodogöra sig de kunskaper som anges i kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplanerna*, ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.

Elever som lätt *tillgodogör sig de kunskaper som anges i kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplanerna*, ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

En annan central bestämmelse i skollagen är bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa (1 kap. 10 §). I bestämmelsen anges att barnets bästa ska vara utgångspunkt i all utbildning och annan verksamhet enligt lagen. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas och barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

5.4 Uppgifter inom skolväsendet kan läggas ut på entreprenad och ansvaret för medicinska insatser inom elevhälsan kan överlåtas

Bestämmelser om entreprenad finns i 23 kap. skollagen. En huvudman kan under vissa förutsättningar sluta avtal med någon annan om att denne ska utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet som huvudmannen ansvarar för enligt skollagen. Huvudmannen behåller huvudmannaskapet för uppgifter som utförs på entreprenad. De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet gäller som huvudregel även för uppgifter som utförs på entreprenad (23 kap. 2 §). Möjligheten att ingå entreprenadavtal där undervisning överlämnas på entreprenad till en enskild är i de flesta skolformer begränsad (23 kap. 11–17 §§). Inom kommunal vuxenutbildning får emellertid alla uppgifter, inklusive undervisning, överlämnas till en enskild utförare (23 kap. 8 §).

När undervisning får överlämnas på entreprenad får även myndighetsutövning som hör till lärares undervisningsuppgift överlämnas till den enskilda utföraren (23 kap. 5 §), medan rektorns uppgifter bara får överlämnas inom kommunal vuxenutbildning och bara under vissa förutsättningar (23 kap. 6 § skollagen och 1 kap. 4 § förordningen om vuxenutbildning).

Uppgifter som inte är hänförliga till undervisning, exempelvis att erbjuda näringsriktiga skolmåltider, får också överlämnas till en enskild på entreprenad inom förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan (23 kap. 10 § skollagen).

En huvudman inom skolväsendet får under vissa förutsättningar överlåta ansvaret för sådana medicinska insatser som anges i 2 kap. 25–28 §§ skollagen, dvs. medicinska insatser inom elevhälsan. Vid en överlåtelse av ansvar för medicinska insatser inom elevhälsan behåller huvudmannen i övrigt huvudmannaskapet för utbildningen. En kommun som huvudman, en enskild huvudman eller staten som huvudman får överlåta ansvaret till en region, om båda parter är överens om detta. En region som huvudman, en enskild huvudman eller staten som huvudman får överlåta ansvaret till en kommun, om båda parter är överens om detta (23 kap. 25 § skollagen).

5.5 Regleringen på skolområdet finns på flera olika normnivåer

Regleringen på skolområdet finns förutom i skollagen på förordningsnivå och i föreskrifter meddelande av olika myndigheter. Enligt 24 kap. 26 § skollagen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om vissa särskilda utbildningar, bl.a. utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt. I 14 a kap. skolförordningen (2011:185) och 13 a kap. gymnasieförordningen (2010:2039) finns det ett fåtal bestämmelser om utbildning vid särskilda ungdomshem och i kriminalvårdsanstalt. Där anges bl.a. att relevanta bestämmelser i dessa förordningar ska tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i ett särskilt ungdomshem eller i en kriminalvårdsanstalt. Det finns även bemyndiganden för Statens skolverk att, efter att ha inhämtat synpunkter från Statens institutionsstyrelse, meddela föreskrifter om verkställigheten av de kapitlen. I 5 kap. förordningen om vuxenutbildning finns mer omfattande bestämmelser om utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning inom Kriminalvården. Enligt 5 kap. 16 § får Kriminalvården meddela föreskrifter om urval och de föreskrifter som i övrigt behövs för verkställigheten av bestämmelserna i 5 kap.

5.6 Barnkonventionen gäller som lag i Sverige

Enligt 1 § lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter gäller barnkonventionen som svensk lag. Med barn avses varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet (artikel 1). Enligt artikel 2 har alla barn samma rättigheter och lika värde. Artikel 3 behandlar principen om barnets bästa. Den innebär att vad som bedöms vara barnets bästa ska beaktas i första hand vid alla åtgärder som rör barn, vare sig åtgärderna vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. I artikel 6 erkänns varje barns inneboende rätt till livet och konventionsstaterna ska till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling. Vidare har alla barn enligt artikel 12 rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter utifrån ålder och mognad. Att barnets bästa ska beaktas i första hand regleras även, som nämns ovan i avsnitt 5.3, i skollagen där det anges att barnets bästa ska vara utgångspunkt i all utbildning och verksamhet enligt lagen samt att barnets inställning så långt det är möjligt ska klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad (1 kap. 10 § skollagen). Sedan den 1 juli 2026 finns en ny portalbestämmelse om barnets bästa i 1 kap. 4 a § fängelselagen (2010:610). Vid alla åtgärder som rör intagna som inte har fyllt 18 år ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. En intagen som inte har fyllt 18 år ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne och vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter.

I artikel 28 i barnkonventionen erkänns barnets rätt till utbildning. Där anges bl.a. att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att disciplinen i skolan upprätthålls på ett sätt som är förenligt med barnets mänskliga värdighet och i överensstämmelse med barnkonventionen. Enligt artikel 37 c ska varje frihetsberövat barn behandlas humant och med respekt för människans inneboende värdighet och på ett sätt som beaktar behoven hos personer i dess ålder. Särskilt ska varje frihetsberövat barn hållas åtskilt från vuxna, om det inte bedöms vara till barnets bästa att inte göra detta.

6 Utbildning för barn och unga i kriminalvårdsanstalt ska så långt som möjligt motsvara den i skolväsendet

6.1 Utbildningen ska motsvara den i skolväsendet med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt

Regeringens förslag

Utbildningen för skolpliktiga barn intagna i kriminalvårdsanstalt ska motsvara den i grundskolan, anpassade grundskolan eller specialskolan med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt.

För barn och unga som inte längre är skolpliktiga ska utbildningen motsvara sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt.

De grundläggande bestämmelserna i skollagen om syftet med och utformningen av utbildningen inom skolväsendet samt om elevernas lärande och personliga utveckling ska också gälla för utbildning för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska bemyndigas att få meddela föreskrifter om läsår, terminer och undervisningstid för skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt. Det ska också upplysas om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om nödvändiga avvikelser och även i övrigt meddela föreskrifter om utbildning för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

Promemorians förslag

Förslagen i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. I promemorian föreslås att sådan utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt som motsvarar kommunal vuxenutbildning (komvux) ska omfattas av de grundläggande bestämmelserna i skollagen om syftet med och ut-

formningen av utbildningen inom skolväsendet samt om elevernas lärande och personliga utveckling. I promemorian föreslås även ett mer omfattande bemyndigande. I promemorian föreslås inte några upplysningsbestämmelser. Vidare har förslagen i promemorian delvis en annan språklig och redaktionell utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget att utbildning för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt ska motsvara den i skolväsendet med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt. Detta gäller bl.a. *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Kriminalvården*, *Statens institutionsstyrelse (SiS)*, *Brottsförebyggande rådet*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *Statskontoret*, *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *Länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Eskilstuna*, *Järfälla*, *Skellefteå* och *Stockholms kommuner*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Almega utbildning*, *Sveriges Skolledare* och *Rädda Barnen*.

Karlstads kommun är positiv till ett tydliggörande av regleringen eftersom det säkrar elevernas rätt till utbildning men påpekar vikten av att avvikelser från skollagen ska vara restriktiva. Även *Barnens rätt i samhället (Bris)* anser att det är bra att förslaget tydliggör att utbildningen för frihetsberövade barn som huvudregel ska vara densamma som för andra barn. Bris framhåller dock att nödvändiga avvikelser öppnar upp för ett tolkningsutrymme och att avvikelser bör utgå från barnets behov snarare än Kriminalvårdens förutsättningar. *Unicef* har förståelse för att utbildning inom en sluten anstaltsmiljö kräver vissa anpassningar i förhållande till utbildning inom skolväsendet men poängterar vikten av att nödvändiga avvikelser bör tolkas snävt. Även *Sveriges advokatsamfund* har förståelse för att vissa avvikelser är nödvändiga men framhåller att avvikelser endast bör få göras för att säkerställa säkerheten på anstalten. *Justitiekanslern* (*JK)*, *Myndigheten för delaktighet (MFD)*, *Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)*, *Uppsala universitet (Juridiska fakulteten)* och *Riksförbundet Attention* framför liknande synpunkter och understryker bl.a. att begreppet nödvändiga avvikelser behöver förtydligas, att nödvändiga avvikelser bör utgå från elevens individuella behov och att avvikelser bör dokumenteras.

Barnombudsmannen (BO) avstyrker förslaget och anser att begreppet nödvändiga avvikelser är otydligt och att det i lagtext ska tydliggöras att avvikelser endast får göras utifrån barnets individuella behov. BO anser vidare att det bör ställas krav på att varje avvikelse ska dokumenteras. *Lunds universitet (Juridiska fakulteten)*, som avstyrker förslaget, anför att regelverket inte säkerställer barns och ungas rätt till en likvärdig utbildning utan tycks endast säkerställa att Kriminalvården ska kunna bedriva undervisning under begränsade former. I linje med detta framhåller *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)*, *Malmö kommun* och *Föräldraalliansen Sverige* att generella avvikelser riskerar att sänka utbildningskvaliteten och åsidosätta elevers rätt till likvärdig utbildning. *Funktionsrätt Sverige* betonar att ett otydligt regelverk kan försvaga tillgången till likvärdig utbildning.

Samtliga remissinstanser som har yttrat sig är positiva eller har inget att invända mot förslaget att det i skollagen ska anges att de grundläggande bestämmelserna i skollagen om syftet med och utformningen av utbildningen inom skolväsendet samt om elevernas lärande och personliga utveckling också ska gälla för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt. *BO* ifrågasätter om inte en större del av regleringen bör ske på lagnivå i stället för i förordning, eftersom detta enligt myndigheten skulle stärka barnens möjlighet till en likvärdig utbildning. Även *Uppsala universitet (Juridiska fakulteten)* har synpunkter på avgränsningen mellan lag- och förordningsreglering och framhåller vikten av att de centrala ramarna för utbildningens innehåll, omfattning och kvalitet regleras tillräckligt tydligt i lag.

Riksförbundet Attention är positiva till att promemorian tydligt uttrycker att de delar som handlar om elevens rätt till stöd utifrån sin funktionsnedsättning och skolans kompensatoriska uppdrag gäller även för Kriminalvårdens skolverksamhet. Förbundet anser dock, i likhet med bl.a. *Funktionsrätt Sverige*, att det finns behov av att säkerställa att elever med funktionsnedsättning ges de rättigheter de har enligt skollagen, barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning även när skolverksamheten bedrivs av Kriminalvården.

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget i promemorian att de närmare bestämmelserna om utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt ska regleras i en ny förordning. Detta gäller bl.a. *SPSM*, *Sameskolstyrelsen*, *BO*, *Järfälla, Karlstads*, *Skellefteå* och *Umeå kommuner*, *SKR*, *Sveriges Skolledare*, *Barnrättsbyrån* och *Sveriges advokatsamfund*. BO anser bl.a. att en egen och preciserad reglering minskar risken för otydlighet och underlättar vid tillsyn. Även Järfälla kommun är positiv till en reglering i förordning och anför bl.a. att en tydlig förordning skapar stabilare och mer förutsägbara ramar och att det bidrar till ökad rättssäkerhet.

Skälen för regeringens förslag

Begreppet relevanta bestämmelser kan skapa tillämpningssvårigheter

Allt fler unga har koppling till kriminella nätverk, och de som är misstänkta i samband med dödliga skjutningar har blivit yngre över tid. Skolgång är en stark skyddsfaktor och kan vara avgörande för att bl.a. förebygga återfall i brott och minska risken för utanförskap och psykisk ohälsa. För barn och unga i en utsatt livssituation kan skolgång även erbjuda t.ex. stabilitet och förutsägbarhet som kan underlätta återintegrering i samhället efter tiden i kriminalvårdsanstalt. Mot bakgrund av detta är det centralt att barn och unga som döms till fängelse får tillgång till en utbildning av hög kvalitet, likvärdig den som erbjuds barn och unga inom skolväsendet.

Som framgår av avsnitt 4 är Kriminalvården fr.o.m. den 1 juli 2026 enligt 24 kap. 10 och 10 a §§ skollagen skyldig att anordna utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan för barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt. För sådan utbildning ska relevanta bestämmelser i skollagen tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i en

kriminalvårdsanstalt. Bestämmelser om registerkontroll (2 kap. 31–33 §§) och bestämmelser om lokaler och utrustning (2 kap. 35 §) behöver dock inte tillämpas.

Vad som avses med relevanta bestämmelser framgår inte närmare av skollagen. Tillämparen måste därför göra en egen bedömning av vilka bestämmelser som är relevanta och som således ska tillämpas. Bestämmelserna för Kriminalvårdens skolverksamhet för intagna barn överensstämmer i huvudsak med vad som gäller för SiS utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§ skollagen. I propositionen Frihetsberövande påföljder för barn och unga utvecklas inte innebörden av relevanta bestämmelser närmare men en hänvisning görs till de förarbeten som gäller för den skolverksamhet som SiS ansvarar för (prop. 2025/26:132 s. 156 och 291). I dessa förarbeten anges att skollagen bl.a. innehåller bestämmelser som ställer krav på utbildningens innehåll och hur den ska styras och utformas, som t.ex. bestämmelser om rektorn, legitimation för lärare, elevhälsa och skolbibliotek. Sådana bestämmelser är relevanta för den utbildning som SiS anordnar och ska tillämpas. Skollagen innehåller också bestämmelser som inte berör utbildningens utformning eller innehåll utan reglerar situationer utanför utbildningen. Sådana bestämmelser kan rikta sig till t.ex. hemkommunen, Skolverket eller Lärarnas ansvarsnämnd. Dessa bestämmelser är inte relevanta och ska inte tillämpas på den utbildning som anordnas av SiS (propositionen Utbildning för elever i samhällsvård och på sjukhus, prop. 2014/15:43 s. 60–62).

Som framgår ovan görs det, både när det gäller Kriminalvårdens skolverksamhet och SiS skolverksamhet, två generella undantag från vilka bestämmelser som behöver tillämpas. Undantagen innebär att bestämmelserna om registerkontroll (2 kap. 31–33 §§) och bestämmelserna om lokaler och utrustning (2 kap. 35 §) inte behöver tillämpas. Skälen för undantagen utvecklas inte i förarbetena till bestämmelserna om Kriminalvårdens skolverksamhet men en hänvisning görs till motsvarande bestämmelser för SiS (prop. 2025/26:132 s. 155 och 291). Det första undantaget motiveras i propositionen Utbildning för elever i samhällsvård och på sjukhus med att frågan om registerkontroll för personal i de särskilda ungdomshemmen redan regleras i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn. Det andra undantaget motiveras med att de särskilda ungdomshemmen har speciella förutsättningar i form av ett begränsat antal elever som kan finnas inom både grundskola och gymnasieskola och att många elever bara vistas en kort tid på ungdomshemmet. I förarbetena anges vidare att det finns möjligheter för SiS att minska behovet av egna utrustade lokaler genom att inleda samarbete med närliggande skolor för att kunna låna olika specialsalar samt att de större ungdomshemmen har goda möjligheter att utrusta vissa egna specialsalar. Det görs dock bedömningen att kravet på ändamålsenliga lokaler inte bör vara absolut med hänsyn till de speciella förutsättningar som råder för ett särskilt ungdomshem (prop. 2014/15:43 s. 35–37).

Som framhålls i promemorian har det i olika sammanhang, bl.a. i en hemställan från SiS om översyn av vissa bestämmelser som styr SiS verksamhet och i det remissförfarandet som föregick prop. 2025/26:132, framförts att bestämmelsen i sin nuvarande lydelse är för allmänt hållen.

Framför allt bedöms formuleringen att ”relevanta bestämmelser” i skollagen ska tillämpas skapa tillämpningssvårigheter. Regeringen delar, i likhet med promemorian och bl.a. *Skellefteå kommun*, uppfattningen att begreppet ”relevanta bestämmelser” i skollagen är otydligt och att det inte finns tillräcklig vägledning i fråga om vilka bestämmelser i skollagen som är relevanta för Kriminalvårdens skolverksamhet och som därmed är tillämpliga. Otydliga bestämmelser skapar utrymme för olika bedömningar vilket i sin tur kan leda till att barn och unga som avtjänar ett fängelsestraff inte erbjuds en utbildning likvärdig den inom skolväsendet. Ett otydligt regelverk bidrar inte bara till tillämpningssvårigheter för Kriminalvården utan även för t.ex. Skolinspektionen vid en eventuell tillsyn av utbildningen. Som *Karlstads kommun* och *Bris* framhåller kan ett tydliggörande av regleringen säkra elevernas rätt till utbildning och synliggöra att utbildningen för frihetsberövade barn och unga som huvudregel ska vara densamma som för andra elever.

Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att formuleringen ”relevanta bestämmelser” i skollagen ska tas bort från de bestämmelser som reglerar Kriminalvårdens skolverksamhet för intagna barn (24 kap. 10 och 10 a §§ skollagen). Som en konsekvens av detta bör även de särskilda undantag som avser bestämmelserna om registerkontroll och lokaler och utrustning tas bort. I stället bör en annan och mer tydlig reglering av vad som ska gälla för Kriminalvårdens skolverksamhet för intagna barn och unga införas. I följande avsnitt redogörs för hur en sådan reglering bör utformas.

Vissa övergripande krav på utbildningen bör framgå av skollagen och regleringen bör i övrigt preciseras genom en ny förordning

Som angetts ovan är ett tydligt regelverk centralt för att Kriminalvården ska kunna erbjuda en utbildning för intagna barn och unga som är likvärdig den som erbjuds inom skolväsendet. Några remissinstanser, däribland *JK*, *BO*, *Uppsala universitet (Juridiska fakulteten)*, *Bris* och *Riksförbundet Attention*, anser att det behövs förtydliganden när det gäller innebörden av begreppet nödvändiga avvikelser. På liknande sätt betonar *Funktionsrätt Sverige* att en otydlig rättighetsnivå riskerar att försvaga tillgången till likvärdig utbildning och *Unicef* framhåller att nödvändiga avvikelser bör tolkas snävt. Regeringen instämmer i att ett otydligt regelverk kan skapa hinder för Kriminalvården att erbjuda en utbildning som är likvärdig den inom skolväsendet. Det är därför viktigt att de ändringar som nu föreslås inte öppnar upp för tolkningsutrymme och skapar tillämpningssvårigheter utan i stället lägger grunden för att alla intagna barn och unga tillförsäkras en utbildning som så långt det är möjligt motsvarar utbildningen inom skolväsendet.

Som flera remissinstanser framhåller finns det alltså behov av ett mer precist regelverk, inte minst för att klargöra innebörden av nödvändiga avvikelser från vad som annars gäller inom skolväsendet. Genom ett precist och anpassat regelverk kan det enligt regeringen säkerställas att barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt får tillgång till en likvärdig utbildning av hög kvalitet som så långt som möjligt motsvarar utbildning inom skolväsendet. En uppräkning av tillämpliga bestämmelser och nödvändiga avvikelser i lagtext riskerar dock enligt regeringen att bli lång och svåröverskådlig. Dessutom behövs en anpassning av vissa

bestämmelser i skollagen för att de fullt ut ska vara ändamålsenliga för Kriminalvårdens skolverksamhet för intagna barn och unga. Regeringen anser därför att de närmare bestämmelserna för Kriminalvårdens skolverksamhet för intagna barn och unga bör föras in i en ny förordning. Regeringen instämmer i det som framförs av *Järfälla kommun* att en tydlig förordning kan skapa stabila och förutsägbara ramar vilket bidrar till ökad rättssäkerhet. Som *BO* framhåller kan en egen och preciserad reglering minska risken för otydlighet och underlätta vid tillsyn. En ny förordning bör därför innefatta en tydligare avgränsning än den nuvarande regleringen av vilka bestämmelser i skollagen som ska tillämpas och vilka avvikelser som är nödvändiga.

Som beskrivs ovan i detta avsnitt kan utbildning vara avgörande för att förhindra att barn och unga återfaller i kriminalitet och kan även skapa stabilitet i en annars osäker livssituation. Många av eleverna inom SiS skolverksamhet, som tillhör samma målgrupp som de elever som framöver kommer att få sin utbildning inom Kriminalvårdens skolverksamhet, har i olika utsträckning haft en problematisk skolgång med många skolbyten och hög frånvaro. En skolverksamhet av hög kvalitet kan bidra till att vända tidigare skolmisslyckanden, stärka självkänslan och främja en långsiktig positiv utveckling för intagna barn och unga. Skolan är därutöver en viktig arena för att påverka barns och ungas normer och moralbildning i en gynnsam riktning. Enligt skollagen ska utbildning som erbjuds inom skolväsendet bl.a. ligga till grund för fortsatt utbildning och ge en god grund för yrkesverksamhet och ett aktivt deltagande i samhällslivet (10 kap. 2 § och 15 kap. 2 §). Det är därför väsentligt att den utbildning som erbjuds barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt så långt som möjligt motsvarar den inom skolväsendet. I enlighet med vad som föreslås i promemorian bör därför vissa övergripande krav på utbildningen slås fast i lag.

Eftersom det är väsentligt att den utbildning som erbjuds barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt så långt som möjligt motsvarar den i skolväsendet bör det till att börja med, liksom i nuvarande reglering, i lag anges att utbildningen ska motsvara den inom skolväsendet och att endast nödvändiga avvikelser får göras. Vidare bör det slås fast att bestämmelserna i 1 kap. 4 och 5 §§ skollagen om skolans värdegrund och utbildningens utformning inom skolväsendet (se avsnitt 5.3) också gäller för utbildning för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt. Dessa bestämmelser har en sådan central betydelse att de bör fastställas på lagnivå. De allmänt hållna formuleringarna i 1 kap. 4 och 5 §§ utgör i första hand en grundval för tolkningen av andra mer konkret utformade bestämmelser (propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, prop. 2009/10:165 s. 634).

I 3 kap. 2 § skollagen finns också övergripande bestämmelser om barnens och elevernas lärande och personliga utveckling (se avsnitt 5.3). Bestämmelserna anger den övergripande målsättning som ska utmärka utbildningen inom alla skolformer och fritidshemmet. Bestämmelserna förtydligar även skolans kompensatoriska uppdrag för elever med funktionsnedsättning som innebär att den som har en funktionsnedsättning inte bara ska ges tillräckligt stöd för att nå den lägsta godtagbara kunskapsnivån utan också stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka

funktionsnedsättningens konsekvenser (se propositionen Vissa skollagsfrågor, prop. 2013/14:148 s. 28).

Funktionsrätt Sverige och *Riksförbundet Attention* anser att det finns behov av att säkerställa att elever med funktionsnedsättning ges de rättigheter de har enligt skollagen, barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning även när skolverksamheten bedrivs av Kriminalvården. Det är av yttersta vikt att alla elever som är intagna i kriminalvårdsanstalt, oavsett om de har en funktionsnedsättning eller inte, får det stöd de behöver för att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål. Målgruppen för Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga kan antas ha omfattande stödbehov. Detta understryker vikten av att tydligt slå fast att de grundläggande bestämmelserna i skollagen om elevernas lärande och personliga utveckling också ska gälla för utbildning för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt. Mot denna bakgrund föreslår regeringen, vilket samtliga remissinstanser som har yttrat sig i frågan är positiva till, att även bestämmelserna i 3 kap. 2 § skollagen ska gälla för utbildning för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt. Även dessa bestämmelser bör fastställas på lagnivå.

BO och *Uppsala universitet (Juridiska fakulteten)* framför synpunkter på om ytterligare delar av utbildningen bör regleras i lag i stället för i förordning. Enligt BO skulle detta bidra till att stärka barnens rätt till en likvärdig utbildning. Regeringen konstaterar emellertid att en mer detaljerad reglering på lagnivå riskerar att bli svåröverskådlig och onödigt betungande samt att det skulle medföra en minskad flexibilitet i regelverket. Regeringen bedömer därför, i likhet med promemorian, att det är lämpligast att mer detaljerade bestämmelser om utbildning för barn och unga i kriminalvårdsanstalt regleras i den nya förordningen. Förordningen kan t.ex. innehålla bestämmelser om studie- och yrkesvägledning, utbildningens innehåll och hur undervisningen får bedrivas. Regeringen avser också att närmare överväga förutsättningarna för olika stödåtgärder i förordningen. Nödvändiga avvikelser som kan regleras i förordningen kan t.ex. avse läsår, terminer, undervisningstid, vem som får bedriva undervisning, under vilka förutsättningar fjärrundervisning får bedrivas och att undervisning inte behöver erbjudas i alla undervisningsmoment i ett visst ämne. Eftersom de bestämmelser som reglerar utbildning inom skolväsendet kan komma att ändras över tid kan regeringen även framöver behöva se över regleringen för utbildning av barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt. En reglering på förordningsnivå ökar flexibiliteten vid en sådan översyn. Regeringen utesluter dock inte att vid ett senare tillfälle överväga om vissa bestämmelser bör flyttas från förordning till lag, om detta bedöms vara mer ändamålsenligt.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det även fortsatt ska framgå av 24 kap. skollagen att utbildningen för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt ska motsvara den inom skolväsendet med möjlighet att göra nödvändiga avvikelser. Det ska vidare framgå att bestämmelserna i 1 kap. 4 och 5 §§ om syftet med och utformningen av utbildningen inom skolväsendet samt bestämmelserna i 3 kap. 2 § om elevernas lärande och personliga utveckling ska gälla även för utbildning för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilka övriga bestämmelser som ska tillämpas på

utbildningen och vad som utgör nödvändiga avvikelser. Som framgår nedan krävs det i vissa avseenden bemyndigande i lag för att regeringen ska kunna meddela sådana föreskrifter och i vissa avseenden kan regeringen meddela sådana föreskrifter med stöd av regeringens s.k. restkompetens enligt 8 kap. 7 § regeringsformen.

De nödvändiga avvikelserna ska följa av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt

Som nämns ovan gäller enligt nuvarande reglering för Kriminalvårdens skolverksamhet för intagna barn att nödvändiga avvikelser får göras från bestämmelserna i skollagen, om avvikelserna följer av att barnet vistas i en kriminalvårdsanstalt (24 kap. 10 och 10 a §§ skollagen). I förarbetena till denna reglering utvecklas inte innebörden av nödvändiga avvikelser men det anges att bestämmelserna i huvudsak motsvarar vad som gäller för SiS skolverksamhet och en hänvisning görs till de förarbetsuttalanden som avser utbildning vid de särskilda ungdomshemmen (prop. 2025/26:132 s. 156 och 291). Enligt propositionen Utbildning för elever i samhällsvård och på sjukhus har eleverna på de särskilda ungdomshemmen vissa begränsningar i sin frihet. Vården innebär t.ex. att eleven inte kan röra sig fritt utanför ungdomshemmet. Vid utformningen av vården och undervisningen tas också hänsyn till säkerheten på hemmet. Det är inte möjligt att ange varje situation som får avvika från skollagens bestämmelser. Avvikelser kan t.ex. handla om att det inte bedöms möjligt att bevilja permission till elever för att genomföra arbetsplatsförlagt lärande eller praktik utanför ungdomshemmet. I förarbetena görs bedömningen att en avvikelse inte får vara större än vad som är att betrakta som nödvändigt vid en individuell bedömning, vilket i lagtexten formuleras på så sätt att nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i ett sådant hem får göras. Detta innebär att en avvikelse ska kunna motiveras utifrån elevens situation och behov i varje enskilt fall. En avvikelse får inte heller göras under längre tid än nödvändigt. Bedömningen bör dokumenteras och elevens inställning ska så långt det är möjligt klarläggas i enlighet med 1 kap. 10 § skollagen. Elevens åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till elevens ålder och mognad (prop. 2014/15:43 s. 37, 38 och 60–62).

Kriminalvårdens skolverksamhet för intagna barn och unga kommer att bedrivas inom en sluten anstaltsmiljö med höga säkerhetskrav. En hög säkerhet på anstalterna är nödvändig för att kravet på samhällsskydd ska uppfyllas men också en förutsättning för bl.a. en god omvårdnad av de intagna och ett aktivt påverkansarbete för att t.ex. minska risken för återfall i brott. Den nuvarande regleringen tar visserligen redan hänsyn till vissa säkerhetsaspekter. Inom Kriminalvården kan det dock finnas behov av generella avvikelser från regleringen som är motiverade utifrån de särskilda förutsättningar som följer av att utbildningen anordnas i en kriminalvårdsanstalt, snarare än att avvikelserna är motiverade utifrån en bedömning av varje elevs situation och behov. Nödvändiga avvikelser kan t.ex. behöva göras på grund av organisatoriska eller säkerhetsmässiga skäl och kan t.ex. avse läsår, terminer, undervisningstid, vem som får bedriva undervisning, under vilka förutsättningar fjärrundervisning får bedrivas och att undervisning inte behöver erbjudas i alla undervisningsmoment i ett visst ämne. Avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i

kriminalvårdsanstalt kan också behöva göras i det enskilda fallet, med barnets behov och förutsättningar som utgångspunkt. Mot denna bakgrund finns det starka skäl för att ändra lagtexten i 24 kap. 10 och 10 a §§ så att den, i stället för att hänvisa till nödvändiga avvikelser som följer av att ”barnet vistas” i en kriminalvårdsanstalt, innebär att utbildningen ska motsvara den i relevant obligatorisk skolform, gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan med de nödvändiga avvikelser som följer av att ”utbildningen anordnas” i kriminalvårdsanstalt. Som regeringen konstaterar ovan bör de närmare bestämmelserna för Kriminalvårdens skolverksamhet för intagna barn och unga preciseras på förordningsnivå.

BO, *MFD*, *Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)*, *Bris* och *Riksförbundet Attention* anser att avvikelser endast bör få utgå från elevens individuella behov snarare än Kriminalvårdens förutsättningar. Remissinstanserna framhåller bl.a. att individuellt motiverade avvikelser är ett sätt att garantera eleverna likvärdig utbildning. Även *SPSM*, *Lunds universitet (Juridiska fakulteten)*, *Malmö kommun* och *Föräldraalliansen Sverige* är kritiska till att generella avvikelser från skollagen ska vara möjliga eftersom det riskerar att sänka utbildningskvaliteten och åsidosätta elevers rätt till likvärdig utbildning. Lunds universitet betonar att det finns en risk för att den utbildning som Kriminalvården kommer bedriva inte bara är sämre i jämförelse med den ordinarie skolverksamheten, utan också i jämförelse med den som anordnas av SiS. *Karlstads kommun* framhåller vikten av att avvikelserna ska vara restriktiva för att syftet med lagändringarna inte ska motverkas.

Regeringen delar uppfattningen att avvikelser från vad som annars gäller för barn och unga inom skolväsendet inte får medföra att rätten till likvärdig utbildning äventyras. Utan generella avvikelser kan det dock, särskilt med hänsyn till säkerhetsaspekter, bli svårt att ge Kriminalvården goda förutsättningar att bedriva en skolverksamhet som är likvärdig med den som erbjuds inom skolväsendet. Undervisningen i kriminalvårdsanstalt kommer ändå i allt väsentligt att vara individualiserad och ske individuellt eller, om möjligt, i mindre grupp. Detta beror bl.a. på att de intagna har olika verkställighetstid och deltar i utbildning som motsvarar olika skolformer, vilket påverkar den individuella planeringen av utbildningen. Bestämmelserna för Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga behöver dock ge Kriminalvården reella förutsättningar att erbjuda utbildning som är likvärdig den inom skolväsendet och som svarar mot barnets och den ungas individuella behov och förutsättningar. Nedan ges exempel på avvikelser som kan behöva göras.

Inom skolväsendet ska läsåret som huvudregel börja i augusti och sluta i juni (3 kap. 3 § skolförordningen och 3 kap. 2 § gymnasieförordningen). Verkställigheten av fängelsestraff kan påbörjas löpande under hela året. De bestämmelser om läsåret som finns för utbildning inom skolväsendet är inte anpassade till Kriminalvårdens löpande intag av barn och unga och inte heller till den sysselsättningsplikt som intagna barn och unga har. Enligt 3 kap. 1 § fängelselagen ska en intagen ges möjlighet till sysselsättning i form av arbete, utbildning, brotts- och missbruksrelaterad programverksamhet eller annan strukturerad verksamhet. En intagen som inte har fyllt 18 år får inte erbjudas sysselsättning i form av arbete. I 3 kap. 2 § fängelselagen anges att en intagen är skyldig att utföra eller delta i den sysselsättning som anvisas honom eller henne. Enligt propositionen

Frihetsberövande påföljder för barn och unga ska barn som avtjänar fängelsestraff ha sysselsättningsplikt men sysselsättningen ska i första hand bestå av utbildning (prop. 2025/26:132 s. 162 och 163). De bestämmelser som finns för skolväsendet om läsåret kan begränsa möjligheten för Kriminalvården att erbjuda utbildning året runt till intagna barn och unga i enlighet med sysselsättningsplikten. Generella avvikelser, från vad som annars gäller för utbildning inom skolväsendet, kan därför behöva göras när det gäller t.ex. läsår, terminer och undervisningstid.

En annan generell avvikelse kan handla om vilka lärare Kriminalvården får använda för undervisningen. Enligt skollagen får som huvudregel endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning bedriva undervisningen (2 kap. 13 §). I promemorian görs bedömningen att det i ämnen med mer omfattande undervisningstid, som svenska eller svenska som andra språk, engelska, matematik samt i samhällsorienterande ämnen i den obligatoriska skolan respektive samhällskunskap i motsvarande gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan, kommer att finnas legitimerade och behöriga lärare vid varje avdelning och anstalt. Det kan dock vara svårt för Kriminalvården att i ämnen med få undervisningstimmar, t.ex. hem- och konsumentkunskap, alltid använda en behörig och legitimerad lärare, särskilt eftersom barn- och ungdomsavdelningarna är spridda över landet och det därför inte finns möjlighet att använda samma lärare vid flera barn- och ungdomsavdelningar, såvida inte möjligheter till fjärrundervisning finns. Bestämmelserna i 21 kap. skollagen om fjärrundervisning för utbildning inom skolväsendet är vidare inte avsedda för situationer när elever är frihetsberövade, varför det kan behöva göras avvikelser från de bestämmelserna. Eftersom skollagen bygger på en presumtion för s.k. närundervisning kan det också vara så att fjärrundervisning inte bedöms vara lämpligt i vissa fall. En annan generell avvikelse kan t.ex. handla om att det på grund av säkerhetsskäl inte är möjligt att erbjuda alla undervisningsmoment i ett visst ämne.

Till skillnad från t.ex. *Lunds universitet (Juridiska fakulteten)* och *Malmö kommun* anser regeringen att generella avvikelser från skollagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen inte riskerar att sänka utbildningskvaliteten för intagna barn och unga utan snarare att generella avvikelser behövs för att Kriminalvården ska få så bra förutsättningar som möjligt att bedriva utbildning av hög kvalitet i en sluten anstaltsmiljö. En generell avvikelse bör t.ex. kunna motiveras av organisatoriska skäl eller, som *Sveriges advokatsamfund* framhåller, av sådana grundläggande intressen som att garantera säkerheten på anstalten.

Som *Karlstads kommun* framhåller är det emellertid viktigt att syftet med lagändringarna, dvs. att utbildningen för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt så långt som möjligt ska motsvara den inom skolväsendet, inte motverkas av de avvikelser som görs. Enligt 1 kap. 10 § skollagen ska, i all utbildning och annan verksamhet enligt den lagen som rör barn, barnets bästa vara utgångspunkt. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Denna bestämmelse gäller även för utbildning för barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt. Möjligheten att i skolverksamhet inom Kriminalvården göra generella avvikelser från vad som annars gäller inom skolväsendet får alltså inte innebära att principen om barnets bästa frångås. Alla generella avvikelser måste därför ha barnets bästa som utgångspunkt och får inte innebära att barnets rättigheter åsido-

sätts. Utbildningens likvärdighet och tillgänglighet bör även bedömas mot bakgrund av Sveriges åtaganden enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, särskilt artikel 24.

Sammanfattningsvis behöver de bestämmelser som reglerar Kriminalvårdens skolverksamhet för intagna barn och unga ta hänsyn till barns och ungas individuella behov och rättigheter, samtidigt som vissa generella avvikelser måste tillåtas för att Kriminalvården ska ges så goda förutsättningar som möjligt att anordna en likvärdig utbildning av hög kvalitet som så långt det är möjligt motsvarar utbildning inom skolväsendet. För att begränsa avvikelserna så att de inte riskerar att försämra förutsättningarna för barn och unga i fråga om deras rätt till utbildning, eller i övrigt åsidosätta barnets bästa, bör det även fortsättningsvis endast handla om sådana avvikelser som kan anses vara nödvändiga. Detta bör tydligt framgå av lag. För att tydliggöra att det ska vara möjligt att göra generella nödvändiga avvikelser föreslår regeringen att lydelsen ”som följer av att barnet vistas i en kriminalvårdsanstalt” ska tas bort från 24 kap. 10 och 10 a §§ skollagen och ersättas med ”som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt”.

Regeringen ska få meddela föreskrifter om läsår, terminer och undervisningstid för skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt

Som anges ovan avser regeringen att på förordningsnivå återkomma med mer detaljerade bestämmelser om utbildningen för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

Föreskrifter som bestämmer skolpliktens närmare innehåll utgör sådana åligganden mot enskilda som avses i 8 kap. 2 § regeringsformen och som därmed faller inom det primära lagområdet. Till det området hör föreskrifter som läsårets längd och antal veckotimmar, skolarbetstiden och elevs ledighet m.m. (regeringens proposition om följdlagstiftning med anledning av den nya regeringsformens bestämmelser om normgivning, prop. 1975:8 s. 80). Riksdagen kan med stöd av 8 kap. 3 § regeringsformen bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter som gäller förhållandet mellan enskilda och det allmänna och som gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Det föreslås därför att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska bemyndigas att meddela föreskrifter om läsår, terminer och undervisningstid för skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

Regeringen får enligt 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om verkställighet av lag och föreskrifter som inte enligt grundlag ska meddelas av riksdagen (den s.k. restkompetensen). Regeringen får enligt 11 § vidare bl.a. bemyndiga en myndighet under regeringen att meddela föreskrifter enligt 7 §.

Förslagen i denna proposition innebär att riksdagen lagstiftar inom regeringens s.k. restkompetens, vilket riksdagen kan göra enligt 8 kap. 8 § regeringsformen. För att det inte ska råda någon tvekan om att regeringen behåller sin restkompetens på området, föreslår regeringen att det genom en upplysningsbestämmelse ska upplysas att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen

kan meddela föreskrifter om nödvändiga avvikelser och även i övrigt föreskrifter om utbildning för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt. Det kan t.ex. handla om föreskrifter om elevhälsa, lärverktyg och skolbibliotek.

Föreskrifterna får inte gå utöver vad som följer av lag. Detta innebär att utbildningen ska motsvara den som ges i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan enligt skollagen samt föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, såsom skolförordningen eller gymnasieförordningen. Endast sådana nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt får göras.

Bemyndigandet och den upplysningsbestämmelse som avser utbildning för skolpliktiga bör placeras i 24 kap. 10 § och den upplysningsbestämmelse som avser utbildning motsvarande gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan bör placeras i 10 a §. Som en följd av detta föreslår regeringen en ändring av det befintliga bemyndigandet i 24 kap. 26 § skollagen som innebär att det bemyndigandet inte längre omfattar utbildning för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

Eventuella krav på dokumentation bör hanteras på förordningsnivå

Enligt dagens bestämmelser för Kriminalvårdens skolverksamhet för intagna barn finns inget krav på att de avvikelser som görs från skollagen ska dokumenteras. Det finns inte heller något sådant krav för den utbildning som bedrivs av SiS men enligt förarbetena till de bestämmelser som reglerar SiS skolverksamhet ska en avvikelse kunna motiveras och bedömningen bör dokumenteras (prop. 2014/15:43 s. 38). Krav på dokumentation har tagits upp av några remissinstanser, däribland *BO*, *Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)* och *Riksförbundet Attention*, som bl.a. påpekar att avvikelser bör dokumenteras för att kunna följas upp. Regeringen anser att behovet av dokumentation kan variera beroende på vilken nödvändig avvikelse det handlar om och att syftet med dokumentationen bör vägas mot den administration som dokumentationen för med sig. Frågan om eventuella behov av dokumentation bör enligt regeringen hanteras inom ramen för arbetet med den nya förordningen eftersom de nödvändiga avvikelserna kommer att regleras där.

6.2 En elev ska få fortsätta att delta i utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan om sådan utbildning påbörjats i kriminalvårdsanstalten före 18-årsdagen

Regeringens förslag

Rätten att delta i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan ska omfatta den som påbörjar sådan utbildning i kriminalvårdsanstalt innan han eller hon fyllt 18 år.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer i sak överens med regeringens men har en annan språklig och redaktionell utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. Detta gäller bl.a. *Statens skolverk*, *Kriminalvården*, *Brottsförebyggande rådet*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *Statskontoret*, *Socialstyrelsen*, *Arbetsgivarverket*, *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, *Eskilstuna*, *Järfälla*, *Karlstads* och *Malmö kommuner*, *Sveriges Kommuner och Regioner*, *Almega utbildning*, *Sveriges Skolledare*, *Sveriges Lärare* och *Barnens rätt i samhället.*

Ett fåtal remissinstanser, däribland *Lunds universitet (Juridiska fakulteten)*, *Barnrättsbyrån* och *Rädda Barnen*, har invändningar eller avstyrker förslaget. Både Barnrättsbyrån och Rädda barnen anser att förslaget bör utvidgas så att elever intagna i kriminalvårdsanstalt ska kunna påbörja en gymnasieutbildning senast under det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år.

Skälen för regeringens förslag

Enligt dagens bestämmelser ska den som är intagen i kriminalvårdsanstalt och som inte längre är skolpliktig ges möjlighet att delta i utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan fram till dess att han eller hon fyller 18 år (24 kap. 10 a § skollagen). Möjligheten att delta i utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan omfattar alltså endast personer under 18 år. I förarbetena motiveras detta med att Kriminalvården redan bedriver utbildning som motsvarar komvux och att en intagen, enligt 5 kap. förordningen om vuxenutbildning, är behörig att delta i sådan utbildning fr.o.m. det år han eller hon fyller 18 år (prop. 2025/26:132 s. 155 och 156). Inom skolväsendet har en vuxen, under vissa förutsättningar, rätt att delta i komvux först fr.o.m. andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år (20 kap. 11, 11 a, 20, 20 a §§ skollagen).

I promemorian föreslås dock att målgruppen för Kriminalvårdens utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan ska utvidgas till att även omfatta den som påbörjar en sådan utbildning i kriminalvårdsanstalten innan han eller hon fyllt 18 år.

För elever i skolväsendet är gymnasieskolan öppen för ungdomar som avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning och som påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år (15 kap. 5 § första stycket skollagen). De ungdomar som tillhör målgruppen för anpassade gymnasieskolan har rätt att bli mottagna i anpassad gymnasieskola om utbildningen påbörjas före utgången av det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år (18 kap. 4 § andra stycket skollagen). *Barnrättsbyrån* och *Rädda Barnen* är av uppfattningen att det regelverk som gäller för elever i skolväsendet även bör omfatta frihetsberövade elever, dvs. att det ska finnas en rätt för elever intagna i kriminalvårdsanstalt att påbörja en gymnasieutbildning senast under det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år.

Regeringen vill, i likhet med Rädda Barnen, framhålla att en fullföljd gymnasieutbildning kan vara avgörande för möjligheterna att etablera sig i samhället och på arbetsmarknaden. Samtidigt bör hänsyn tas till att det i dag endast är på barn- och ungdomsavdelningarna som Kriminalvården erbjuder utbildning som motsvarar gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Efter 18-årsdagen är den intagna som huvudregel inte längre placerad på en sådan avdelning utan förs över till en avdelning för vuxna. På dessa avdelningar erbjuds i dag inte utbildning som motsvarar gymnasieutbildning utan endast utbildning som motsvarar komvux. Att utvidga rätten att delta i gymnasieutbildning till alla intagna som påbörjat en gymnasieutbildning i kriminalvårdsanstalt senast under det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år skulle omfatta många vuxna intagna. De konsekvenser detta skulle medföra för Kriminalvårdens skolverksamhet och organisation är svåra att överblicka. Detta talar för att det i nuläget inte är lämpligt att utvidga möjligheten till gymnasieutbildning på det sätt som Barnrättsbyrån och Rädda Barnen föreslår.

I likhet med en majoritet av remissinstanserna anser regeringen dock att det finns skäl att, som föreslås i promemorian, utöka möjligheten för intagna att delta i utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan till att omfatta alla som påbörjar en sådan utbildning i kriminalvårdsanstalten innan 18-årsdagen. Att en elev som huvudregel ska få gå klart en utbildning som påbörjats är en viktig princip som även bör gälla för elever inom Kriminalvården. Denna möjlighet kan bl.a. öka motivationen hos intagna att direkt efter avslutad grundskoleutbildning påbörja en utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan. Att öka motivationen att påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning är viktigt eftersom det kan utgöra en stark skyddsfaktor mot fortsatt kriminalitet och andra problem senare i livet, såsom svag förankring på arbetsmarknaden och ekonomisk utsatthet. Även om den intagna fr.o.m. 18-årsdagen som huvudregel inte längre ska vara placerad på en barn- och ungdomsavdelning utan föras över till en avdelning för vuxna bör det vara så pass få elever som berörs att det är organisatoriskt hanterbart. Kriminalvården har inte heller framfört några invändningar mot förslaget. Regeringen föreslår därför att rätten att delta i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan ska omfatta alla som påbörjar sådan utbildning i kriminalvårdsanstalt innan han eller hon fyllt 18 år.

7 Vissa grupper av barn och unga ska ha rätt till utbildning i kriminalvårdsanstalt

Regeringens förslag

Personer som inte är folkbokförda i Sverige men som har rätt till utbildning i skolväsendet och som är intagna i kriminalvårdsanstalt och inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt, ska ges möjlighet att delta i utbildning i kriminalvårdsanstalt.

Rätten ska gälla utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan.

Rätten att delta i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan ska omfatta den som påbörjar sådan utbildning i kriminalvårdsanstalt innan han eller hon fyllt 18 år.

Promemorians förslag

Promemorians förslag stämmer i sak överens med regeringens men har en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

De som har yttrat sig över förslaget är positiva eller har inget att invända mot det. Det gäller bl.a. *Barnombudsmannen*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Statens skolverk*, *Stockholms kommun*, *Sveriges Kommuner och Regioner*, *Barnrättsbyrån*, *Rädda barnen* och *Sveriges Skolledare.*

Skälen för regeringens förslag

Skolplikten är begränsad till att gälla elever som är bosatta i landet (7 kap. 2 § skollagen). Med bosatt i landet avses den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481) (29 kap. 2 § första stycket skollagen).

Skolplikten motsvaras också av en rätt till utbildning (7 kap. 3 § skollagen). Det finns barn och unga som ska anses som bosatta i Sverige trots att de inte är folkbokförda i landet (29 kap. 2 § andra och tredje styckena skollagen). Dessa personer har inte skolplikt men i huvudsak samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn. Det gäller personer som är asylsökande m.fl., som har tidsbegränsat uppehållstillstånd för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras, som omfattas av EU-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer, som är familjemedlemmar till personer som tillhör en främmande makts beskickning m.m., som vistas här utan stöd av myndighetsbeslut eller författning och personer som har meddelats ett beslut om inhibition av verkställigheten enligt 12 kap. 16 e § första stycket eller 17 a § första stycket utlänningslagen (2005:716). Rätten till utbildning omfattar förskoleklass och de obligatoriska skolformerna samt gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan men inte komvux (29 kap. 3 §).

Det är av grundläggande betydelse att barn och unga, oavsett folkbokföringsstatus, ges tillgång till utbildning även under frihetsberövande i anstalt, i likhet med vad som gäller inom skolväsendet. Detta överensstämmer med barnkonventionens principer om ickediskriminering och barnets rätt till utbildning (artiklarna 2 och 28). Regeringen föreslår därför, i likhet med promemorian, att skollagen ska kompletteras så att barn och unga som omfattas av 29 kap. 2 § andra stycket och som är intagna i kriminalvårdsanstalt och inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt, ska ges möjlighet att delta i utbildning som Kriminalvården anordnar

för barn och unga. Rätten ska omfatta utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan. Rätten att delta i utbildning som motsvarar sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan ska omfatta den som påbörjar sådan utbildning i kriminalvårdsanstalt innan han eller hon fyllt 18 år, i enlighet med vad som föreslås i avsnitt 6.2.

8 Barns och ungas utbildning i häkte behöver stärkas

Regeringens bedömning

Kriminalvården får redan i dag bedriva utbildning i häkte. Detta behöver inte förtydligas i lag. En ny särskild utbildningsform som innebär ett tydligt ansvar för Kriminalvården att erbjuda utbildning till elever i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan som är intagna i häkte, bör införas först efter att behoven och förutsättningarna för en sådan verksamhet har klargjorts.

Promemorians förslag och bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. I promemorian lämnas också ett förslag om att det ska tydliggöras i skollagen att Kriminalvården får anordna utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och komvux för intagna i häkte.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna, däribland *Barnombudsmannen (BO)*, *Statens skolverk*, *Statens institutionsstyrelse (SiS)*, *Malmö kommun, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Almega utbildning*, *Barnrättsbyrån*, *Barnens rätt i samhället*, *Stiftelsen Allmänna Barnhuset*, *Sveriges Skolledare* och *Unicef* tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget om att det ska tydliggöras i skollagen att Kriminalvården får anordna utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och komvux för intagna i häkte. *Statens skolinspektion* och *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)* framhåller att det finns flera skäl som talar emot att gå vidare med promemorians förslag om att i lag tydliggöra att Kriminalvården får anordna utbildning för intagna i häkte utan att de närmare formerna för hur sådan utbildning ska anordnas är utredda.

Flera remissinstanser, däribland *Justitiekanslern (JK)*, *BO*, *Skolinspektionen*, *Skolverket*, *SPSM*, *SiS, Malmö*, *Stockholms* och *Umeå kommuner*, *SKR*, *Almega utbildning*, *Föräldraalliansen Sverige* och *Sveriges Advokatsamfund*, delar bedömningen i promemorian att barns och ungas

rätt till utbildning i häkte behöver stärkas och att det behöver tillsättas en utredning som får i uppdrag att se över möjligheten att ge Kriminalvården ett tydligt ansvar för att elever i skolväsendet som är intagna i häkte erbjuds särskild undervisning. *Stockholms universitet (Juridiska fakulteten)* anser att det hade varit bättre att föreslå en uttrycklig rätt till utbildning för barn och unga som är intagna i häkte.

Skälen för regeringens bedömning

Som nämns i avsnitt 6.1 har allt fler unga koppling till kriminella nätverk, och de som är misstänkta i samband med dödliga skjutningar har blivit yngre över tid. Det innebär att fler elever i grund- och gymnasieskolan eller motsvarande skolformer häktas. Antalet inskrivna barn i häkte har ökat de senaste åren och under 2024 ökade antalet inskrivna barn i häkte till 103 per dygn, jämfört med 74 under 2023. Under 2025 var antalet inskrivna barn i häkte 106 per dygn (se Kriminalvårdens årsredovisningar för 2024 och 2025). Som framgår av avsnitt 4 infördes den 10 september 2026 en särskild reglering som innebär att straffbarhetsåldern sänks till 14 år för allvarliga brott under en period om fem år. Vidare trädde lagändringar i kraft som innebär att den s.k. ungdomsreduktionen minskas för lagöverträdare under 18 år (prop. 2025/26:293). Reformen bedöms innebära att fler skolpliktiga barn kommer att häktas.

Det finns i dag inga särskilda bestämmelser om utbildning för intagna i häkte i skollagen. Kriminalvården har dock ett ansvar för att bedriva ett återfallsförebyggande arbete, vilket även omfattar häktesverksamheten (se 2 § förordningen [2007:1107] med instruktion för Kriminalvården). Inom ramen för detta arbete erbjuder Kriminalvården i dag i viss utsträckning utbildning för såväl barn och unga som vuxna intagna i häkte. Tillgången till undervisning varierar dock kraftigt mellan olika häkten. Vid större häkten finns t.ex. ofta lärare och pedagogiska handledare, medan mindre häkten saknar sådan bemanning. Detta medför olika förutsättningar för häktade barns och ungas tillgång till utbildning. Huvudmannen för den skola som eleven är inskriven i har i dag inte heller något tydligt uppdrag i fråga om häktade elever. Häktestiden varierar dessutom i längd och präglas av osäkerhet kring hur länge frihetsberövandet kommer att pågå. Därtill är ofta häktade personer föremål för restriktioner enligt 6 kap. häkteslagen (2010:611), vilket kan innebära begränsningar i kontakten med omvärlden och försvåra eller omöjliggöra undervisning. I de fall utbildningsinsatser erbjuds behöver de utformas med särskild hänsyn till de säkerhetskrav som gäller i häktesmiljön.

Enligt artikel 28 barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning. Enligt 2 kap. 18 § regeringsformen har alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i allmän skola. Denna rätt gäller även under den tid barn är frihetsberövade i häkte. Som flera remissinstanser framhåller är utbildning också en avgörande skyddsfaktor för barns och ungas framtida möjligheter till ett liv utan kriminalitet. En fungerande skolmiljö under häktestiden kan även, som *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* lyfter fram, minska de negativa konsekvenserna av ett frihetsberövande. Skolan är därutöver, som nämns i avsnitt 6.1, en viktig arena för att påverka barns och ungas normer och moralbildning i en gynnsam riktning. Regeringen bedömer därför, i likhet

med flera remissinstanser, att barns och ungas utbildning i häkte är av stor betydelse och behöver stärkas. Detta gäller inte minst skolpliktiga barn, som är i särskilt behov av kontinuitet i utbildningen.

I linje med vad *Skolinspektionen* och *SPSM* framhåller finns det emellertid flera skäl som talar emot att gå vidare med promemorians förslag om att i lag tydliggöra att Kriminalvården får anordna utbildning för intagna i häkte, utan att de närmare formerna för sådan utbildning har utretts. En sådan reglering riskerar framför allt att bli verkningslös eftersom Kriminalvården redan i dag får bedriva utbildning i häkte. Bestämmelsen skulle alltså endast innebära en kodifiering av det som redan gäller i dag och inte lösa de problem som i dag försvårar eller omöjliggör undervisning för vissa häktade. Även om det skulle införas en möjlighet för Kriminalvården att sluta avtal om entreprenad för utbildning i häkte (se avsnitt 9), för att t.ex. underlätta tillgången till lärare, kvarstår flera grundläggande frågor som behöver klargöras. Det handlar t.ex. om hur utbildning i häkte ska kunna erbjudas när personer är föremål för restriktioner och, som *Unicef* framhåller, vilket ansvar huvudmannen för den skola där eleven är inskriven har under den tid eleven är intagen i häkte. Regeringen bedömer därför att det i nuläget inte finns skäl att gå vidare med promemorians förslag om att i lag reglera att Kriminalvården får anordna utbildning i häkte och införa en särskild utbildningsform för intagna i häkte.

I linje med promemorians bedömning och med vad flera remissinstanser – bl.a. *JK*, *BO*, *Skolinspektionen*, *Skolverket* och *SPSM* – anför om att de närmare formerna för utbildning i häkte behöver klargöras, har regeringen den 21 maj 2026 gett Kriminalvården i uppdrag (Ju2026/01226) att redovisa hur myndigheten arbetar för att skapa goda förutsättningar för utbildning för barn i häkte. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2026. Regeringen kommer därefter att överväga om, och i så fall vilka, ytterligare åtgärder som behöver vidtas för att stärka utbildningen för elever i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan som är intagna i häkte.

9 Kriminalvården ska kunna sluta avtal om entreprenad och överlåta ansvar för medicinska insatser inom elevhälsan

Regeringens förslag

För utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt ska samma bestämmelser om entreprenad gälla som för den skolform inom skolväsendet som utbildningen ska motsvara.

Kriminalvården ska som huvudman för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt få överlåta ansvaret för medicinska insatser inom elevhälsan till en kommun eller region, om parterna är överens om det.

Promemorians förslag

Förslagen i promemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. I promemorian föreslås att Kriminalvården även ska kunna sluta avtal om entreprenad när det gäller utbildning för intagna i häkte. Förslaget i promemorian om överlåtelse av ansvar för medicinska insatser inom elevhälsan har en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslagen. Detta gäller bl.a. *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Kriminalvården*, *Statens institutionsstyrelse (SiS)*, *Socialstyrelsen*, *Länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Umeå kommun*, *Sveriges Kommuner och Regioner*, *Almega utbildning*, *Sveriges Skolledare* och *Barnrättsbyrån.*

Umeå kommun, som i grunden är positiv till förslaget om entreprenad, anför att det finns behov av tydliggöranden i förordning avseende vilka delar som ska kunna överlämnas på entreprenad.

Ett fåtal remissinstanser, däribland *Sveriges Lärare* och *Malmö kommun*, har invändningar eller avstyrker förslagen. Sveriges Lärare, som avstyrker förslaget om entreprenad, framhåller att utbildning i frihetsberövande miljöer kräver en tydlig och sammanhållen ansvarskedja. Malmö kommun vill tydliggöra att det inte kan förutsättas att kommunen har kapacitet att sälja tjänster kopplat till elevhälsa till staten. Ett sådant åtagande måste bygga på frivillighet.

Skälen för regeringens förslag

Kriminalvården ska omfattas av bestämmelserna om entreprenad

I 23 kap. skollagen finns bl.a. bestämmelser om entreprenad. Bestämmelserna innebär att en huvudman under vissa förutsättningar kan sluta avtal med någon annan om att denne ska utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet som huvudmannen ansvarar för enligt skollagen. Huvudmannen behåller huvudmannaskapet för uppgifter som utförs på entreprenad. De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet enligt skollagen gäller även för uppgifter som utförs på entreprenad, om inte något annat anges i 23 kap. eller i föreskrifter som har meddelats i anslutning till kapitlet (23 kap. 2 §). För utbildning vid särskilda ungdomshem gäller samma bestämmelser om entreprenad som för den skolform som utbildningen ska motsvara (23 kap. 18 §). SiS har alltså, som huvudman för utbildning vid de särskilda ungdomshemmen, möjlighet att sluta avtal med någon annan om att denne ska utföra vissa uppgifter inom utbildningen.

Möjligheten till entreprenad kan enligt regeringen öka flexibiliteten i hur undervisningen organiseras och bidra till att säkerställa undervisningens kvalitet och tillgänglighet, även när den sker inom Kriminalvården. *Sveriges Lärare*, som avstyrker förslaget, anför att utbildning i frihetsberövande miljöer kräver en tydlig och sammanhållen ansvarskedja och att entreprenad riskerar att försvaga styrning, ansvar och likvärdighet. Regeringen håller med om att styrning och ansvar är viktigt för bl.a. likvärdigheten och kan konstatera att det redan i dag finns bestämmelser i skollagen som bl.a. reglerar ansvar vid entreprenad. Dessa bestämmelser

skulle, enligt promemorians förslag, även gälla för de uppgifter som Kriminalvården lägger ut på entreprenad. De frågor om styrning och ansvar som Sveriges Lärare lyfter bedöms inte utgöra ett hinder mot att just utbildning inom Kriminalvården skulle kunna omfattas av bestämmelserna om entreprenad. När det gäller *Umeå kommuns* uppfattning att det finns behov av tydliggöranden på förordningsnivå avseende vilka delar som ska kunna överlämnas på entreprenad kan vidare konstateras att någon sådan särskild reglering inte finns för de uppgifter inom utbildning som SiS kan överlåta på entreprenad.

Mot denna bakgrund, och då en majoritet av remissinstanserna inte har något att invända mot förslaget, föreslår regeringen att Kriminalvården, när det gäller utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och komvux, ska ges möjlighet att lägga ut uppgifter inom utbildningen på entreprenad i samma utsträckning som gäller för den skolform som utbildningen ska motsvara.

I promemorian föreslås att Kriminalvården även ska kunna sluta avtal om entreprenad när det gäller utbildning för intagna i häkte. I avsnitt 8 gör dock regeringen bedömningen att det i nuläget inte finns skäl att i lag tydliggöra att Kriminalvården får anordna utbildning för intagna i häkte, utan behoven och förutsättningarna för en sådan verksamhet behöver först klargöras. Även frågan om möjligheten för Kriminalvården att sluta avtal om entreprenad när det gäller utbildning för intagna i häkte är en sådan fråga som kan behöva klargöras då frågan har ett nära samband med de övriga frågor som behöver klargöras, bl.a. om huvudmannaskap och säkerhet. Det finns därmed inte skäl för att i denna proposition lämna förslag om att låta Kriminalvården sluta avtal om entreprenad när det gäller utbildning för intagna i häkte.

Kriminalvården ska kunna överlåta ansvaret för medicinska insatser inom elevhälsan

I 23 kap. 25 och 26 §§ skollagen finns bestämmelser om överlåtelse av ansvar för sådana medicinska insatser som anges i 2 kap. 25–28 §§ skollagen, dvs. medicinska insatser inom elevhälsan. För elever i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska det finnas elevhälsa. En huvudman för komvux får anordna elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. För medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare (2 kap. 25 och 26 §§). Vid en överlåtelse av ansvar för medicinska insatser inom elevhälsan behåller huvudmannen i övrigt huvudmannaskapet för utbildningen (23 kap. 25 §).

SiS har i dag, i form av huvudman för utbildning vid särskilda ungdomshem, möjlighet att överlåta ansvaret för medicinska insatser inom elevhälsan till en kommun eller region, om parterna kommer överens om det (23 kap. 26 §). I likhet med promemorians förslag, som ingen remissinstans invänt mot, bedömer regeringen att även Kriminalvården bör ha en sådan möjlighet. Regeringen föreslår därför att Kriminalvården, när det

gäller utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och komvux, ska få överlåta ansvaret för medicinska insatser inom elevhälsan till en kommun eller region. Regeringen anser, i likhet med *Malmö kommun*, att det inte kan förutsättas att kommuner har kapacitet att sälja tjänster kopplat till elevhälsa till staten. Ett sådant åtagande måste bygga på frivillighet och utan att undanträngningseffekter uppstår för kommunens egna elever. Att ansvaret för de medicinska insatserna får överlåtas till en kommun eller region, om parterna är överens om det, innebär alltså inte något krav på att en kommun eller region ska ingå ett sådant avtal med staten.

10 Uppgifter inom elevhälsan ska skyddas av sekretess

Regeringens förslag

Sekretess ska gälla i sådan utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt som ska motsvara den i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretessen ska ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Promemorians förslag

Promemorians förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. I promemorian placeras den nya sekretessbestämmelsen i 23 kap. OSL, i stället för i 35 kap. OSL och promemorian behandlar inte frågan om sekretessen ska ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Remissinstanserna

De som har yttrat sig över förslaget är positiva eller har inget att invända mot det. Det gäller bl.a. *Justitiekanslern*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Statens skolinspektion*, *Statens skolverk*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Barnrättsbyrån* och *Rädda barnen.*

Flera remissinstanser, däribland *Barnombudsmannen (BO)*, Skolverket, *Socialstyrelsen*, *Länsstyrelsen i Västra Götaland*, *Eskilstuna*, *Uppsala* och *Umeå kommuner*, *Riksförbundet Attention* och *Rädda barnen* anser att det är viktigt att informationsutbytet mellan Kriminalvården och andra aktörer, t.ex. SiS-hem och den avlämnande och mottagande skolan, fungerar effektivt. *SKR* framhåller vikten av att sekretessbestämmelser inte hindrar samverkan mellan Kriminalvården och kommunerna. *Vård-*

förbundet lyfter bl.a. frågan om vårdnadshavares samtycke till att lämna ut uppgifterna.

Några remissinstanser, däribland *Statens institutionsstyrelse*, *Skolverket* och *Stockholms kommun* anser att det bör övervägas en särskild reglering likt 3 kap. 12 j § skollagen om överlämning av uppgifter vid övergången mellan Kriminalvårdens utbildningsverksamhet och avlämnande eller mottagande skola.

Skälen för regeringens förslag

För vissa uppgifter i skolväsendet råder sekretess

För förskolor och skolor med offentlig huvudman gäller den grundlagsfästa offentlighetsprincipen som bl.a. innebär att allmänheten har rätt att ta del av offentliga uppgifter i allmänna handlingar (2 kap. tryckfrihetsförordningen). Uppgifter i allmänna handlingar är offentliga om det inte finns en uttrycklig bestämmelse om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, eller i en lag eller förordning som OSL hänvisar till. Bestämmelser om sekretess i utbildningsverksamhet som bedrivs av en offentlig huvudman finns i 23 kap. OSL.

Sekretess gäller i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (23 kap. 2 § första stycket OSL). Detta innebär att det som huvudregel gäller sekretess i sådan elevhälsoverksamhet som bedrivs av psykologer, kuratorer, specialpedagoger eller speciallärare (2 kap. 25 § skollagen). Uppgifter i den medicinska delen av elevhälsan, dvs. insatser av skolläkare och skolsjuksköterska, omfattas av hälso- och sjukvårdssekretessen enligt 25 kap. 1 § OSL.

Sekretess gäller också dels i särskild elevstödjande verksamhet i övrigt för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier (23 kap. 2 § andra stycket OSL). Sekretessen gäller dock endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs, dvs. presumtionen är att sådana uppgifter är offentliga. I dessa delar gäller vidare sekretessen inte beslut i ärende. Med ”särskild elevstödjande verksamhet i övrigt” avses sådant särskilt stöd till enskilda elever som går utöver det stöd som varje elev ska få inom ramen för den gemensamma undervisningen och sociala samvaron i skolan (propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, prop. 2009/10:165 s. 949). Vidare gäller sekretess för uppgift om enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs (23 kap. 2 § tredje stycket OSL).

Om sekretess gäller för en uppgift får uppgiften inte röjas för enskilda eller för andra myndigheter, om inte annat anges i OSL eller i lag eller förordning som OSL hänvisar till (8 kap. 1 § OSL). Sekretess gäller inte bara gentemot allmänheten och andra myndigheter, utan även mellan olika verksamhetsgrenar inom en och samma myndighet, när verksamhets-

grenarna är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra (8 kap. 2 § OSL).

Av förarbetena till skollagen framgår att elevhälsans medicinska del, som regleras i 25 kap. 1 § OSL, och den övriga elevhälsan och skolverksamheten i övrigt, som regleras i 23 kap. 2 § OSL, är två olika verksamhetsgrenar i OSL:s mening och de organiseras också så att de är självständiga i förhållande till varandra (prop. 2009/10:165 s. 656). En sekretessgräns gäller därför mellan dessa olika verksamheter.

I sammanhanget ska dock uppmärksammas att en enskild enligt 12 kap. 2 § OSL helt eller delvis kan häva sekretess som gäller till skydd för honom eller henne, om inte annat anges i OSL. Vidare gäller sekretess till skydd för en enskild, om den enskilde är underårig, även i förhållande till dennes vårdnadshavare. Sekretessen gäller dock inte i förhållande till vårdnadshavaren i den utsträckning denne enligt 6 kap. 11 § föräldrabalken har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör den underåriges personliga angelägenheter, såvida inte det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren, eller det annars anges i OSL. Om sekretess inte gäller i förhållande till vårdnadshavaren förfogar denne ensam eller, beroende på den underåriges ålder och mognad, tillsammans med den underårige över sekretessen till skydd för den underårige (12 kap. 3 § OSL). I den mån uppgifter bedöms behöva lämnas över från den medicinska delen av elevhälsan till övriga delar av elevhälsan eller skolan i övrigt är således utgångspunkten att ett sådant överlämnande sker med stöd av samtycke.

Det finns dock en sekretessbrytande bestämmelse i 25 kap. 13 a § OSL. Enligt den bestämmelsen hindrar hälso- och sjukvårdssekretessen inte att en uppgift om en enskild lämnas från sådan elevhälsa som avser medicinsk insats till annan elevhälsa eller särskild elevstödjande verksamhet i övrigt inom samma myndighet, om det krävs att uppgiften lämnas för att en elev ska få nödvändigt stöd. Enligt förarbetena ska bestämmelsen tillämpas restriktivt och endast i de undantagsfall då en allvarlig situation inte kan lösas på annat sätt än genom att uppgiften lämnas ut (prop. 2009/10:165 s. 950 och 951).

Det behöver införas en ny sekretessbestämmelse till skydd för vissa uppgifter inom elevhälsan i utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt

Som framgår av avsnitt 6.1 bör de mer detaljerade bestämmelserna om Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga tas in i en ny förordning. En sådan förordning bör, i likhet med vad som föreslås i promemorian, innehålla bestämmelser om att barn och unga som är intagna ska erbjudas elevhälsa på samma sätt som barn och unga i utbildning inom skolväsendet erbjuds elevhälsa. Det innebär i så fall att skyddsvärda uppgifter kommer att hanteras av Kriminalvården i denna verksamhet. Som framgår av avsnitt 4 ingår utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt inte i skolväsendet. Detta innebär att sekretessbestämmelserna i 23 kap. OSL inte kommer att omfatta utbildning inom Kriminalvården.

Inom Kriminalvården gäller enligt 35 kap. 15 § första stycket OSL sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan

antas att den enskilde eller någon närstående lider men eller att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs. Det rör sig alltså om en sekretessbestämmelse med s.k. rakt skaderekvisit där presumtionen är offentlighet. Av paragrafens andra stycke framgår att sekretess för uppgift i ett beslut av Kriminalvården endast gäller om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående utsätts för våld eller lider allvarligt men om uppgiften röjs. För uppgifter i ett beslut gäller alltså ett kvalificerat rakt skaderekvisit, vilket innebär en stark presumtion för offentlighet. På motsvarande sätt som gäller för skolväsendet kommer den medicinska delen av elevhälsan inom Kriminalvården att omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess enligt 25 kap. 1 § OSL och den sekretessbrytande bestämmelsen i 13 a § samma kapitel innebär att sådan sekretess inte hindrar att en uppgift om en enskild lämnas från sådan elevhälsa som avser medicinsk insats till annan elevhälsa eller särskild elevstödjande verksamhet i övrigt inom samma myndighet, om det krävs att uppgiften lämnas för att en elev ska få nödvändigt stöd.

Som angetts ovan gäller det inom bl.a. grundskolan och motsvarande skolformer samt gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats med ett omvänt skaderekvisit (23 kap. 2 § OSL). Det innebär att det gäller en presumtion för sekretess och att denna sekretess är strängare sekretess än den sekretess som skulle gälla för motsvarande uppgifter inom Kriminalvården enligt 35 kap. 15 § första stycket.

Uppgifter om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats är skyddsvärda oavsett om eleverna befinner sig i anstalt eller i t.ex. grundskolan. Det är viktigt att elever som lämnar känsliga uppgifter vid samtal med personal inom elevhälsan kan göra det med förtroende för att uppgifterna inte sprids vidare till obehöriga. Det är därför angeläget att samma starka sekretess ska gälla för dessa uppgifter inom Kriminalvården som inom skolväsendet. I annat fall finns det en risk för att det hämmar barns och ungas vilja att dela uppgifter om sig själva till elevhälsans personal, vilket kan leda till att eleven inte får det stöd som eleven behöver för sin kunskapsutveckling.

Det finns visserligen ett betydande intresse av insyn i den utbildning som ska ges till barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt. I likhet med den bedömning som gjordes när motsvarande uppgifter inom det ordinarie skolväsendet föreslogs omfattas av sekretess med ett omvänt skaderekvisit anser regeringen att intresset av sekretess i detta fall väger tyngre än intresset av offentlighet (jfr propositionen med förslag till sekretesslag, m.m., prop. 1979/80:2 del A s. 196). Regeringen föreslår därför, i likhet med promemorian och vilket ingen remissinstans invänder mot, att det ska föras in en ny sekretessbestämmelse som innebär att sekretess ska gälla i sådan utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt som ska motsvara utbildning i grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats. Sekretessen ska gälla med samma skaderekvisit som enligt 23 kap. 2 § första stycket OSL, dvs. ett omvänt

skaderekvisit där presumtionen är sekretess. Sekretessen ska, i likhet med vad som gäller enligt 23 kap. 2 §, bestämmas till högst sjuttio år.

Uppgifter i den särskilda elevstödjande verksamheten i övrigt, dvs. den stödverksamhet som bedrivs av andra än psykologer, kuratorer, specialpedagoger eller speciallärare (jfr 23 kap. 2 § andra stycket OSL) och i skolverksamheten i övrigt inom Kriminalvården kan omfattas av sekretess enligt 35 kap. 15 § första tycket OSL. Bestämmelsen har ett vidare tillämpningsområde än 23 kap. 2 § och gäller, som framgår ovan, för alla uppgifter om enskildas personliga förhållanden inom Kriminalvården med ett rakt skaderekvisit och med de undantag som anges i andra stycket.

I OSL har sekretessbestämmelser till skydd för enskilda som avser samma verksamhetsgren hos en myndighet i regel hållits samman under samma fetstilsrubrik eller, om regleringen är omfattande, i samma kapitel i OSL (prop. 2008/09:150 s. 356–360). Eftersom den del av elevhälsoverksamheten som hanteras av psykologer, kuratorer och specialpedagoger eller speciallärare är en del av Kriminalvårdens övriga verksamhet anser regeringen, till skillnad från vad som föreslås i promemorian, att det är lämpligt att föra in den nya sekretessbestämmelsen som en ny 35 kap. 15 a § under samma fetstilsrubrik som 35 kap. 15 §, dvs. ”Kriminalvården”. Detta medför att den nuvarande 35 kap. 15 a § bör betecknas 35 kap. 15 b §.

Den nya sekretessbestämmelsen ska ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter

Med meddelarfrihet avses rätten att lämna uppgift i vilket ämne som helst för publicering i de medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen, förkortad TF, och yttrandefrihetsgrundlagen, förkortad YGL (1 kap. 1 och 7 §§ TF samt 1 kap. 1 och 10 §§ YGL). Rätten att meddela eller offentliggöra uppgifter som följer av TF och YGL har som huvudregel företräde framför tystnadsplikten. Det finns dock vissa undantag från meddelarfriheten som innebär att en meddelare kan straffas för sitt uppgiftslämnande. Det rör sig om fall där utlämnandet av uppgifter omfattar vissa grövre brott mot rikets säkerhet, ett oriktigt utlämnande av hemlig handling eller ett uppsåtligt åsidosättande av s.k. kvalificerad sekretess, dvs. sådan sekretess som enligt OSL bryter meddelarfriheten (7 kap. 22 § TF och 5 kap. 4 § YGL). Bestämmelser om tystnadsplikt kan alltså ges företräde framför meddelarfriheten på vissa områden.

Stor återhållsamhet bör iakttas när det övervägs om en inskränkning ska göras i rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Faktorer att beakta vid sådana överväganden är t.ex. vilken styrka sekretessen har och om uppgiften har lämnats i en förtroendesituation (prop. 1979/80:2 del A s. 111 och 112).

När det gäller den tystnadsplikt som följer av bestämmelsen om sekretess inom elevhälsan och den särskilda elevstödjande verksamheten i övrigt enligt 23 kap. 2 § OSL har den företräde framför meddelarfriheten enligt TF och YGL, när det är fråga om uppgift som hänför sig till annat än ett ärende om tillrättaförande av en elev eller skiljande av en elev från vidare studier (jfr 23 kap. 8 § andra stycket OSL).

Regeringen föreslår i denna proposition att det ska införas en ny sekretessbestämmelse till skydd för vissa uppgifter inom elevhälsan i

utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt för att sådana uppgifter ska få motsvarande skydd som inom det ordinarie skolväsendet. På motsvarande sätt som gäller för uppgifterna inom det ordinarie skolväsendet finns det även skäl att inskränka meddelarfriheten för uppgifter som omfattas av den tystnadsplikt som följer av den nya sekretessbestämmelsen. Detta medför ett tillägg i 35 kap. 24 § OSL, där det anges vilka tystnadsplikter i kapitlet som inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Det behöver ses över om ytterligare reglering behövs för ett rättssäkert och effektivt informationsutbyte

För att barn och unga ska kunna fortsätta sin skolgång under den tid de avtjänar sitt fängelsestraff är det viktigt att informationsutbytet mellan Kriminalvården, den avlämnande och mottagande skolan och andra aktörer, t.ex. SiS-hem, kan fungera rättssäkert och effektivt. Detta framhålls också av flera remissinstanser bl.a. *BO*, *Skolverket* och *Riksförbundet Attention*.

I förarbetena till den nuvarande regleringen om skolverksamheten för barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt gör regeringen bedömningen att behovet av informationsutbyte till och från Kriminalvården i många fall kan hanteras med stöd av den generella sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 15 a § OSL som möjliggör uppgiftslämnande mellan myndigheter om det behövs bl.a. för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet och som trädde i kraft den 1 december 2025 (propositionen Frihetsberövande påföljder för barn och unga, prop. 2025/26:132 s. 218). Den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 15 a § OSL möjliggör inte uppgiftslämnande till enskilda. Riksdagen har dock, efter förslag i propositionen Offentlighetsprincipen med lättnadsregler för enskilda mindre huvudmän i skolväsendet (prop. 2025/26:191), beslutat om ändringar i OSL som innebär att rätten att ta del av allmänna handlingar ska gälla hos juridiska personer som är enskilda huvudmän inom skolväsendet för handlingar som hör till den verksamhet som godkännandet omfattar samt att dessa ska jämställas med myndigheter vid tillämpning av OSL (bet. 2025/26:UbU20, rskr. 2025/26:277). Även fysiska personer kan vara huvudmän inom grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan, men det är ovanligt. Riksdagen har även beslutat om ändringar i skollagen i enlighet med förslagen i propositionen Skärpta villkor för friskolesektorn som innebär att endast juridiska personer ska få vara enskilda huvudmän inom skolväsendet, med vissa övergångsbestämmelser för befintliga huvudmän (prop. 2025/26:292, bet. 2025/26:UbU30, rskr. 2025/26:438). De beslutade ändringarna träder i kraft den 1 januari respektive den 1 juli 2027. Från och med den 1 januari 2027 kommer således huvudregeln att vara att även fristående skolor kommer att omfattas av tillämpningsområdet för 10 kap. 15 a § OSL.

I syfte att möjliggöra informationsdelning med andra enskilda än fristående skolor, t.ex. med en förälder till en myndig intagen, gäller även fr.o.m. den 1 juli 2026 en sekretessbrytande bestämmelse som innebär att Kriminalvården kan lämna uppgift om den som avtjänar en påföljd till en enskild eller till en annan myndighet om det behövs för att genomföra den

dömdes verkställighetsplan och den dömde inte har fyllt tjugoett år (35 kap. 15 a § OSL). Bestämmelsen motsvarar vad som gäller för ungdomsövervakning (prop. 2025/26:132 s. 223).

Det kan emellertid behöva ses över om det finns behov av ytterligare reglering för ett rättssäkert och ändamålsenligt informationsutbyte med Kriminalvården. Regeringen avser att överväga en sådan översyn.

11 Behandlingen av personuppgifter är förenlig med regleringen på personuppgiftsområdet

Regeringens bedömning

Den befintliga regleringen på personuppgiftsområdet är tillräcklig för den personuppgiftsbehandling som kan komma att ske med anledning av förslagen.

Promemorians bedömning

Promemorians bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Den enda remissinstans som tar upp frågan är *Integritetsskyddsmyndigheten (IMY)* som anser att promemorian saknar en redovisning av det behov av utbyte av personuppgifter med andra aktörer som förslagen i promemorian innebär för Kriminalvården. En sådan kartläggning skulle ge underlag för bedömning av om det finns behov av kompletterande reglering som möjliggör ett sådant uppgiftsutbyte.

Skälen för regeringens bedömning

Personuppgifterna behandlas redan i dag, men fler personuppgifter kan komma att behandlas

Sedan den 1 juli 2026 är Kriminalvården skyldig att anordna utbildning för barn som avtjänar fängelsestraff (propositionen Frihetsberövande påföljder för barn och unga, prop. 2025/26:132). De förslag som regeringen lämnar i denna proposition syftar till att förtydliga och precisera regelverket för Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga. I förarbetena till nuvarande reglering för barn intagna i kriminalvårdsanstalt analyseras behovet av en reglering av den behandling av personuppgifter som Kriminalvårdens nya ansvar medför, vilket innefattar att myndigheten får en skyldighet att anordna utbildning för intagna barn (se prop. 2025/26:132 s. 230). I förarbetena gör regeringen bedömningen att befintlig personuppgiftsreglering är tillräcklig för att Kriminalvården ska kunna genomföra de förslag som reformen innebär. Förslagen i denna proposition innebär inte att några nya kategorier av personuppgifter kommer att behandlas. Det kan dock inte uteslutas att ett mer preciserat regelverk för

Kriminalvårdens skolverksamhet leder till en viss ökning av den behandling av personuppgifter som redan förekommer inom Kriminalvårdens verksamhet. I detta avsnitt görs därför en analys av hur lagförslagen förhåller sig till regelverket till skydd för den personliga integriteten. Denna analys kan komma att behöva kompletteras inför att en mer preciserad reglering på förordningsnivå ska tas fram.

Det finns rättsliga grunder för Kriminalvårdens behandling av personuppgifter

Regelverket för behandling av personuppgifter styrs i huvudsak av två olika EU-rättsakter: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning, och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF (dataskyddsdirektivet).

EU:s dataskyddsförordning, som är direkt tillämplig, utgör en generell reglering för behandling av personuppgifter inom EU, och kompletteras av lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen). Från förordningens tillämpningsområde undantas personuppgiftsbehandling som utförs av behöriga myndigheter i syfte att förebygga, utreda, upptäcka eller lagföra brott eller verkställa straff, inkluderande skydd mot samt förebyggande av hot mot den allmänna säkerheten. Personuppgiftsbehandling som utförs av behöriga myndigheter för dessa syften ligger i stället under dataskyddsdirektivets tillämpningsområde.

Dataskyddsdirektivet har i huvudsak genomförts genom brottsdatalagen (2018:1177). I brottsdatalagen finns de grundläggande bestämmelserna om hur personuppgifter får behandlas inom dataskyddsdirektivets tillämpningsområde. Brottsdatalagen gäller för behandling av personuppgifter som behöriga myndigheter utför för vissa syften. De i lagen angivna syftena är att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, verkställa straffrättsliga påföljder eller upprätthålla allmän ordning och säkerhet (se 1 kap. 2 §). Behörig myndighet definieras i lagen som 1) en myndighet som har till uppgift att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, verkställa straffrättsliga påföljder eller upprätthålla allmän ordning och säkerhet, när den behandlar personuppgifter för ett sådant syfte, eller 2) en annan aktör som har anförtrotts myndighetsutövning för ett syfte som anges i 1, när den behandlar personuppgifter för ett sådant syfte (se 1 kap. 6 §).

Brottsdatalagen är subsidiär i förhållande till annan lag eller förordning som innehåller bestämmelser som avviker från lagen. Det finns registerlagar om personuppgiftsbehandling för flertalet myndigheter som gäller utöver brottsdatalagen och innehåller bestämmelser som innebär precise-

ringar, undantag eller avvikelser i förhållande till den lagen. För Kriminalvården gäller lagen (2018:1699) om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område. Den 1 april 2026 trädde ändringar i den lagen i kraft som i stort innebär att Kriminalvården fått större möjligheter att behandla de personuppgifter som behövs för att myndigheten ska kunna verkställa påföljder på ett effektivt och säkert sätt (propositionen En modern lagstiftning för Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling, prop. 2025/26:48).

När Kriminalvården behandlar personuppgifter för verkställighet av fängelsestraff för barn och unga, vilket innefattar utbildningsverksamheten, bedöms det huvudsakligen ske för att verkställa straffrättsliga påföljder (prop. 2025/26:132 s. 232 och 233). Det innebär att behandlingen huvudsakligen faller inom dataskyddsdirektivets tillämpningsområde och att det i första hand är lagen om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område och därutöver brottsdatalagen som är tillämpliga på personuppgiftsbehandlingen.

En grundläggande förutsättning för att få behandla personuppgifter är att det finns en rättslig grund för sådan behandling. Den personuppgiftsbehandling som kommer att ske hos Kriminalvården till följd av förslagen i denna proposition bedöms nödvändig för att kunna verkställa straffrättsliga påföljder. Det finns därmed rättslig grund för personuppgiftsbehandlingen (2 kap. 1 § 1 lagen om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område).

Kriminalvården kommer i sin skolverksamhet för intagna barn och unga att behandla känsliga personuppgifter, t.ex. uppgifter om elevers funktionsnedsättning. För sådan behandling krävs särskild rättslig grund. Om uppgifter om barnet eller den unge redan behandlas hos Kriminalvården får de kompletteras med känsliga personuppgifter om det är absolut nödvändigt med hänsyn till ändamålet (2 kap. 11 § brottsdatalagen). Behovet av att göra sådana kompletteringar måste noga prövas i det enskilda fallet (propositionen Brottsdatalag, prop. 2017/18:232 s. 447). Kriminalvården kan med stöd av denna bestämmelse behandla känsliga personuppgifter inom ramen för sin skolverksamhet för barn och unga.

Personuppgiftsbehandlingen hos Kriminalvården är proportionerlig

Respekten för individens självbestämmande och integritet är grundläggande i en demokrati och det krävs därför en noggrann analys av om de förslag som lämnas är förenliga med bestämmelserna om skyddet för den personliga integriteten vid behandling av personuppgifter. Vid en bedömning av om ett intrång i den personliga integriteten är godtagbart måste en avvägning göras utifrån berörda intressen. Syftet och nyttan med den aktuella personuppgiftsbehandlingen ska vägas mot den inverkan som intrånget har för den enskilde. Integritetsintrånget ska inte vara större än nödvändigt utifrån vad som ska uppnås med behandlingen för att kunna accepteras. Vid denna avvägning ska även hänsyn tas till om det redan vidtagits kompletterande åtgärder som kan skydda den enskildes integritet eller om sådana åtgärder kan och i så fall bör vidtas.

Utöver dataskyddsregleringen finns det skyddsreglering för den personliga integriteten både i regeringsformen och i olika internationella rättsakter. Var och en är gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång

i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen). Begränsningar i skyddet mot betydande intrång i den personliga integriteten får endast göras genom lag och i den utsträckning som de är nödvändiga för att tillgodose vissa särskilt angivna ändamål (se 2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen).

Enligt Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har var och en rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens (artikel 8.1). Åtnjutandet av denna rättighet får inte inskränkas annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till bl.a. förebyggande av brott eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter (artikel 8.2).

Av artiklarna 3, 7 och 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga) framgår att var och en har rätt till fysisk och mental integritet, respekt för sitt privat- och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer samt skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne. Av artikel 52 framgår i vilken utsträckning inskränkningar får göras i de rättigheter som erkänns i stadgan. Utgångspunkten är att sådana inskränkningar endast får göras i lag och ska vara förenliga med det väsentliga innehållet i rättigheterna.

Förslagen innebär att regelverket om utbildningen för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt förtydligas och preciseras i förhållande till den nuvarande regleringen. Personuppgifter om barn är särskilt skyddsvärda, vilket innebär att höga krav måste ställas på både syftet med och nyttan av behandlingen för att den ska anses nödvändig och proportionerlig.

Syftet med regleringen är att barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt ska ges tillgång till utbildning som så långt som möjligt motsvarar den inom skolväsendet. Detta är viktigt för att barn och unga, även under tiden de är frihetsberövade, ska få den utbildning de har rätt till enligt barnkonventionen och svensk grundlag (artikel 28 i barnkonventionen och 2 kap. 18 § regeringsformen). Utbildning utgör också en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att förebygga återfall i kriminalitet bland barn och unga.

I avsnitt 10 föreslås att sekretess ska gälla i sådan utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt som motsvarar utbildning i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Sekretessen ska omfatta uppgifter om en enskilds personliga förhållanden inom elevhälsa som avser psykologiska, psykosociala eller specialpedagogiska insatser. Bestämmelsen utgör en skyddsåtgärd för att begränsa riskerna för intrång i den personliga integriteten. Därtill följer skyddsåtgärder av brottsdatalagen, bl.a. i form av ändamålsbegränsningar och sökbegränsningar avseende känsliga personuppgifter (se bl.a. 2 kap. 3 och 14 §§). Även dessa bestämmelser bidrar till att minska riskerna för den personliga integriteten.

Sammantaget anser regeringen att skälen för förslagen väger tyngre än skyddet för den personliga integriteten. Förslagen bedöms därför inte gå längre än vad som är nödvändigt och de bedöms vara proportionerliga.

Som *IMY* påpekar kan förslagen även medföra personuppgiftsbehandling hos andra aktörer. Det behöver finnas en rättslig grund även för personuppgiftbehandling som andra aktörer utför. I prop. 2025/26:132 redogör regeringen för behovet av informationsutbyte till följd av att Kriminalvården blir ansvarig för verkställigheten av barn och unga (s. 219). Regeringen konstaterar att det finns ett behov av bl.a. informationsutbyte mellan exempelvis Kriminalvården, socialnämnden och skolan där såväl samverkan som informationsutbytet ingår som ett led i verkställigheten av fängelsestraffet. Det kan t.ex. röra sig om uppgifter om tidigare behandlingsåtgärder hos socialtjänsten avseende barnet eller den unge, eller om den tidigare skolgången, t.ex. specialpedagogiska insatser. Det kan också handla om information hos Polismyndigheten om huruvida den dömde har kopplingar till kriminella nätverk eller till personer som missbrukar eller säljer narkotika. Som framgår ovan innebär förslagen inte att några nya kategorier av personuppgifter kommer att behandlas jämfört med vad som följer av prop. 2025/26:132. Däremot kan omfattningen av den redan förekommande behandlingen av personuppgifter öka något.

När det gäller den personuppgiftsbehandling som utförs av socialtjänsten och huvudmän för utbildning gäller EU:s dataskyddsförordning. Av fängelselagens befintliga regelverk om samverkan vid planering av verkställigheten ska Kriminalvården vid verkställighetsplaneringen samverka med berörda myndigheter, exempelvis socialnämnden (1 kap. 5 §). Den personuppgiftsbehandling som socialtjänsten och huvudmän för utbildning kan komma att utföra inom ramen för denna samverkan eller informationsutbyte med Kriminalvården på grund av förslagen i denna proposition bedöms nödvändig för fullgörande av en rättslig förpliktelse eller för utförandet av en uppgift av allmänt intresse i den mening som avses i artikel 6.1 c och 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning. Den rättsliga grunden för personuppgiftsbehandlingen är fastställd på det sätt som krävs enligt artikel 6.3 genom den reglering av fängelsepåföljden som återfinns dels i brottsbalken och i fängelselagen, dels i den sekretessbrytande bestämmelse som återfinns i 10 kap. 15 a § OSL. Mot bakgrund av de villkor som ställs upp i OSL och i bestämmelserna om tystnadsplikt hos enskilda huvudmän inom skolväsendet i 29 kap. 14 § skollagen för att uppgifter ska få lämnas ut av socialtjänsten och huvudmän för utbildning, får lagstiftningen vidare anses proportionell mot det legitima mål som eftersträvas enligt artikel 6.3 (jfr prop. 2025/26:132, s. 232).

I vissa fall kan det informationsutbyte som aktualiseras genom samverkan eller genom informationsutbyte mellan Kriminalvården och andra aktörer också innefatta känsliga personuppgifter om barnet eller den unge, t.ex. uppgifter om funktionsnedsättning. Sådan behandling är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse på grundval av medlemsstatens nationella rätt och stöd för sådan personuppgiftsbehandling som utförs av socialnämnden och skolhuvudmän finns därför i artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning, som för myndigheternas del kompletteras av 3 kap. 3 § dataskyddslagen. Genom såväl de villkor som gäller för uppgiftslämnande som det sekretesskydd och den reglering för behandling av personuppgifter som gäller hos Kriminalvården får kraven på proportio-

nalitet samt lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen anses uppfyllda (artikel 9.2 g), jfr prop. 2025/26:132 s. 233. Det finns således rättslig grund även för denna personuppgiftsbehandling.

Skolor med enskilda huvudmän kommer också ha rättslig grund för sin behandling av känsliga personuppgifter till följd av det informationsutbyte som aktualiseras (26 a kap. 4 § skollagen). Genom bl.a. den skyddsåtgärd som ställs upp i bestämmelsen i form av sökbegränsningar får kraven på proportionalitet samt lämpliga och särskilda åtgärder anses uppfyllda (artikel 9.2 g).

När det gäller personuppgifter som rör lagöverträdelser finns stöd för socialnämndens och offentliga skolhuvudmäns behandling i 3 kap. 8 § dataskyddslagen, enligt vilken personuppgifter som avser lagöverträdelser får behandlas av myndigheter.

Personuppgifter som rör lagöverträdelser får behandlas i verksamhet hos en huvudman för en fristående skola om behandlingen är nödvändig i verksamheten och inte innebär ett otillbörligt intrång i den registrerades personliga integritet i löpande text inom bl.a. elevhälsan (26 a kap. 6 § skollagen). Regeringen förutsätter att samverkan mellan Kriminalvården och fristående skolor sker på ett sätt som är förenligt med gällande regelverk. Det kan trots detta finnas behov av att överväga om regleringen av fristående skolors behandling av personuppgifter om lagöverträdelser behöver kompletteras. Regeringen avser att överväga en sådan översyn.

Den befintliga regleringen på personuppgiftsområdet är tillräcklig

Sammantaget bedömer regeringen att den personuppgiftsbehandling som förslagen i denna proposition kan ge upphov till är förenlig med EU:s dataskyddsförordning, dataskyddslagen, brottsdatalagen och lagen om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område. Förslagen bedöms vidare vara förenliga med såväl regeringsformen som Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga. Det bedöms därför inte finnas något behov av ytterligare personuppgiftsreglering.

12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2027.

Regeringens bedömning

Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Promemorians förslag och bedömning

Förslaget och bedömningen i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. Detta gäller bl.a. *Diskrimineringsombudsmannen*, *Justitiekanslern*, *Länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, *Myndigheten för delaktighet*, *Socialstyrelsen*, *Statens institutionsstyrelse (SiS)*, *Statens skolverk*, *Järfälla*, *Karlstads* och *Uppsala kommuner*, *Almega utbildning*, *Sveriges Advokatsamfund*, *Sveriges Kommuner och Regioner*, *Sveriges Lärare* och *Sveriges Skolledare.*

Barnombudsmannen (BO), *Brottsförebyggande rådet (Brå)*, *Statens skolinspektion*, *Barnrättsbyrån*, *Barnens rätt i samhället (Bris)*, *Föräldraalliansen Sverige*, *Rädda Barnen*, *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* och *Unicef* invänder mot att förslagen i promemorian föreslås träda i kraft den 1 mars 2027 vilket är senare än bestämmelserna om att barn och unga ska kunna dömas till fängelse, dvs. den 1 juli 2026. Remissinstanserna framför bl.a. att barnets rätt till utbildning ska gälla fr.o.m. den dag som reformen om frihetsberövande påföljder för barn och unga träder i kraft.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) anser att ikraftträdandet, den 1 mars 2027, är mycket snävt tilltaget för att hinna bygga upp en utbildningsverksamhet av god kvalitet. Även *Sölvesborgs* och *Umeå kommuner* anser att tiden för ikraftträdande är snävt tilltagen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2027

Sedan den 1 juli 2026 ska barn och unga, i de fall en frihetsberövande påföljd inte kan undvikas, dömas till fängelse i stället för sluten ungdomsvård. Kriminalvården är ansvarig för verkställigheten och Kriminalvården har även sedan den 1 juli 2026 en skyldighet att anordna utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan för barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt. För sådan utbildning ska relevanta bestämmelser i skollagen tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i en kriminalvårdsanstalt (24 kap. 10 och 10 a §§ skollagen).

BO ser mycket allvarligt på att barn- och ungdomsanstalter tas i bruk innan den i promemorian föreslagna skollagstiftningen träder i kraft och anför bl.a. att barns rätt till utbildning ska gälla från den dag som reformen gällande frihetsberövande påföljder för barn och unga träder i kraft. Likaså *Barnrättsbyrån* och *Rädda Barnen* ställer sig kritiska till förslaget att lagändringarna som föreslås i promemorian ska träda i kraft den 1 mars 2027. Även om det finns anledning att tro att det kommer dröja innan reformen om frihetsberövande påföljder för barn och unga får fullt genomslag är det, enligt remissinstanserna, inte uteslutet att barn kommer att påbörja avtjänandet av fängelsestraff innan den 1 mars 2027. Regeringen instämmer i att även de barn som döms till fängelse före den 1 mars 2027 ska garanteras rätt till utbildning och kan konstatera att Kriminalvården redan från den 1 juli 2026 har en skyldighet att anordna utbildning för barn intagna i kriminalvårdsanstalt. Därmed har de intagna varit garanterade utbildning fr.o.m. samma datum som reformen om frihetsberövande påföljder för barn och unga trädde i kraft.

Även *Brå*, *Skolinspektionen*, *Bris*, *Föräldraalliansen Sverige*, *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* och *Unicef* invänder mot ett ikraftträdande den 1 mars 2027 och understryker bl.a. att de barn som tas emot inom Kriminalvården före ikraftträdandet riskerar att få en utbildning av lägre kvalitet. Enligt regeringen är tillgång till utbildning av hög kvalitet en viktig skyddsfaktor för att bl.a. förebygga återfall i brottslighet och underlätta återintegrering i samhället efter avtjänat fängelsestraff. Som angetts har Kriminalvården redan en skyldighet att erbjuda utbildning som motsvarar den i skolväsendet (24 kap. 10 och 10 a §§ skollagen). Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med de bestämmelser som gäller för SiS skolverksamhet vid de särskilda ungdomshemmen (24 kap. 8 och 9 §§ skollagen). Regeringen bedömer således att även de barn som tas emot inom Kriminalvården före den 1 mars 2027 kommer erbjudas en utbildning av hög kvalitet. De ändringar som föreslås i denna proposition syftar till att tydliggöra och precisera bestämmelserna för Kriminalvårdens skolverksamhet i vissa delar.

Kriminalvården fick den 28 september 2023 i uppdrag att förbereda inrättandet av särskilda enheter för barn och unga i åldern 15–17 år som döms för grov brottslighet. Enheterna skulle stå klara den 1 juli 2026 (Ju2023/02157). Uppdraget har därefter, den 23 oktober 2025, kompletterats på så sätt att det även omfattar barn som är 13 eller 14 år (Ju2025/02195). I uppdraget ingick att se över hur skolverksamheten ska bedrivas. Uppdraget slutredovisades i april 2026 (KV2023-22428). *SPSM* anser att ett ikraftträdande den 1 mars 2027 är mycket snävt tilltaget för att hinna bygga upp en utbildningsverksamhet av god kvalitet. Kriminalvårdsanstalterna behöver enligt SPSM sannolikt mer tid för att organisera utbildningen och rekrytera kompetent personal. Även *Sölvesborgs* och *Umeå kommuner* anser att tiden för ikraftträdandet är snävt tilltagen, då ansvaret för en skolhuvudman att bedriva skolverksamhet enligt gällande lagstiftning är omfattande. Regeringen delar synpunkten att det kan ta tid att bygga upp en skolverksamhet men kan samtidigt konstatera att Kriminalvården redan under 2023 fick i uppdrag att genomföra förberedelser för att anpassa sin verksamhet i syfte att kunna ta över ansvaret för barn och unga som döms till en frihetsberövande påföljd. Kriminalvården har i sin redovisning av uppdraget bl.a. framfört att myndigheten fr.o.m. den 1 juli 2026 kommer stå redo för att bedriva skola utifrån förslagen i propositionen Frihetsberövande påföljder för barn och unga (prop. 2025/26:132) och att myndigheten följer arbetet med förslagen som lämnats i promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga så att anpassningar av verksamheten kan ske allt eftersom de rättsliga förutsättningarna klarnar.

Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att de föreslagna ändringarna i skollagen ska träda i kraft så snart som möjligt och att en rimlig tidpunkt för ikraftträdande är den 1 mars 2027. Det är även lämpligt att de föreslagna ändringarna i offentlighets- och sekretesslagen träder i kraft den 1 mars 2027.

Det behövs inte några övergångsbestämmelser

Förslaget om att barn och unga ska kunna dömas till fängelse i stället för sluten ungdomsvård träffar brott begångna fr.o.m. den 1 juli 2026. Det

innebär sannolikt, bl.a. med beaktande av tidsåtgången för rättsprocesser, att antalet barn i fängelse kommer vara begränsat under hösten 2026. För de barn och unga som påbörjar avtjänandet av ett fängelsestraff innan förslagen till lagändringar träder i kraft den 1 mars 2027 kan vissa anpassningar behöva göras i utbildningens innehåll och utformning fr.o.m. den 1 mars 2027. I promemorian bedöms dock dessa anpassningar inte vara sådana att de skulle kräva särskilda övergångsbestämmelser. Regeringen delar denna bedömning.

13 Konsekvenser

13.1 Vilka berörs av förslagen?

De som främst berörs av förslagen i denna proposition är barn som döms till fängelse. Vissa förslag berör även vuxna elever som påbörjat en utbildning som motsvarar vad som gäller för utbildning i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan innan han eller hon fyllt 18 år och vuxna elever som deltar i utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning. Även lärare, rektorer och annan personal som arbetar inom Kriminalvårdens skolverksamhet berörs, liksom Kriminalvården, Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och Statens skolinspektion. Kommunerna påverkas indirekt av förslagen genom de skyldigheter som följer av deras funktion som hemkommun enligt skollagen.

13.2 Konsekvenser för kommuner

13.2.1 Förslagen innebär inga inskränkningar i den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen regleras bl.a. i 14 kap. regeringsformen. Enligt 14 kap. 3 § bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen. Innebörden av bestämmelsen är att en eventuell inskränkning i den kommunala självstyrelsen ska prövas mot en proportionalitetsprincip. Den slutliga bedömningen av hur denna prövning faller ut görs av riksdagen i samband med att riksdagen tar ställning i lagstiftningsärendet (prop. 2009/10:80 s. 296).

Förslagen i denna proposition bedöms inte påverka eller inskränka den kommunala självstyrelsen. Däremot påverkas kommunerna indirekt av förslagen på så sätt att när eleven återvänder till hemkommunen efter avtjänat straff, kan kommunen beroende på elevens ålder behöva säkerställa en övergång till ordinarie skola. Detta ställer krav på informationsutbyte och planering för att undvika avbrott i utbildningen.

Regeringen vill, liksom *Länsstyrelsen i Västra Götalands län,* påtala vikten av en välfungerande samverkan mellan Kriminalvården och kommuner, särskilt i samband med att ansvaret för en elevs skolgång återgår till hemkommunen efter avtjänat straff. Kommunen behöver säkerställa en

obruten övergång till ordinarie skola vilket kräver ett ändamålsenligt och effektivt informationsutbyte och gemensam planering mellan kommunen och Kriminalvården. Detta bör enligt regeringens bedömning inte innebära någon ny uppgift för kommunerna utan motsvara det ansvar kommuner redan har vid andra skolövergångar, exempelvis när en elev flyttar mellan kommuner eller byter mellan en fristående och en kommunal skola.

13.2.2 Förslagen innebär inga ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Enligt den kommunala finansieringsprincipen ska beslut som innebär nya obligatoriska uppgifter för kommunerna som regel åtföljas av en statlig finansiering via det generella statsbidraget. Principen gäller när riksdagen, regeringen eller en myndighet fattar bindande beslut om ändrade regler för en verksamhet (prop. 2006/07:100 s. 221). Förslagen i denna proposition innebär inte några nya obligatoriska åtaganden eller skyldigheter för kommunerna.

Eskilstuna kommun betonar att kostnadsansvaret för elevhälsa och medicinska insatser måste klargöras tydligt i lagstiftningen. Kommunen anser att kostnaderna ska följa huvudmannaskapet, vilket innebär att Kriminalvården bör ta ansvar under anstaltsvistelsen. Samtidigt kräver kommunen nationell finansiering och ersättning för ökade administrativa kostnader som exempelvis när ansvaret för en elevs skolgång efter avtjänat straff övergår från Kriminalvården till hemkommunen, skolpliktsbevakning och elevhälsoplanering. Det är, som Eskilstuna kommun konstaterar, Kriminalvården som är huvudman för sin skolverksamhet. Därmed har Kriminalvården kostnadsansvaret för bl.a. elevhälsa. När det gäller frågor som t.ex. skolpliktsbevakning så har hemkommunen redan denna uppgift i dag. Regeringen bedömer därför, i likhet med *Malmö kommun*, att förslagen inte kommer att medföra direkta kostnadsökningar för kommunen under den tid eleven är placerad hos Kriminalvården. Malmö kommun betonar dock att bristande kvalitet i Kriminalvårdens utbildning riskerar att leda till ökade kostnader för kommunen, i form av att eleven kan behöva förlängd skolgång, ha behov av omfattande stödinsatser efter frigivande, samt riskerar fortsatt utanförskap. Regeringen delar inte Malmö kommuns farhågor om bristande kvalitet i Kriminalvårdens utbildning och därmed en ökad risk för kostnader för kommunerna. Däremot är det möjligt att det vid övergångar mellan skolgång inom Kriminalvården och ordinarie skolgång i kommunen kan uppstå visst behov av administration för en kommun. Detta bör dock enligt regeringens bedömning inte vara mer resurskrävande än den administration som uppstår vid andra skolövergångar, exempelvis när en elev flyttar mellan kommuner eller byter mellan en fristående och en kommunal skola och innebär således inte något nytt åtagande eller några ekonomiska konsekvenser för kommunen.

13.3 Konsekvenser för enskilda huvudmän och andra enskilda utbildningsanordnare

En utgångspunkt för regleringen av skolväsendet är bl.a. att den i så stor utsträckning som möjligt ska vara gemensam för alla skol- och verksamhetsformer och alla huvudmän. Lika villkor ska så långt som möjligt gälla oavsett huvudman. Regeringen bedömer att enskilda huvudmän inte påverkas på annat sätt än kommunala huvudmän av förslagen. Detsamma gäller för elever och personal vid skolor som drivs av enskilda huvudmän. Förslagen kommer alltså inte att medföra några särskilda konsekvenser för enskilda huvudmän eller utbildningsanordnare i förhållande till offentliga huvudmän eller utbildningsanordnare.

13.4 Konsekvenser för staten

13.4.1 Konsekvenser för Kriminalvården

Förslagen i propositionen innebär förtydliganden av de skyldigheter som Kriminalvården fått i och med att riksdagen antagit förslagen i propositionen Frihetsberövande påföljder för barn och unga (prop. 2025/26:132) i fråga om att anordna utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Förslagen i denna proposition bedöms därför i huvudsak inte medföra några ytterligare skyldigheter eller uppgifter för Kriminalvården än de som redan följer av förslagen i den propositionen.

Några remissinstanser, däribland *Arbetsmiljöverket*, *Statskontoret* och *Röda Korsets Ungdomsförbund (RKUF)*, framhåller behovet av tydligare dimensionering och finansiering av Kriminalvårdens skolverksamhet samt tillräckliga resurser för att säkerställa en god arbetsmiljö, likvärdighet och tillgång till elevstöd. I propositionen Frihetsberövande påföljder för barn och unga redovisar regeringen de uppskattade kostnaderna för förslagen som innebär att barn och unga, i de fall en frihetsberövande påföljd inte kan undvikas, ska dömas till fängelse i stället för sluten ungdomsvård. Dessa kostnader omfattar även utbildning som ska tillhandahållas de barn som avtjänar fängelsestraff. I propositionen Skärpta regler för unga lagöverträdare (prop. 2025/26:293) bedömer regeringen att det kommer uppkomma ytterligare kostnader med anledning av förslagen i nämnda proposition. Enligt budgetpropositionen för 2026 beräknas Kriminalvårdens anslag öka med ytterligare 70 miljoner kronor år 2027 och 210 miljoner kronor för 2028 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 4 avsnitt 3.9.6) med anledning av förslagen i propositionen Frihetsberövande påföljder för barn och unga. Därefter beräknas anslaget justeras ytterligare fram till fullt genomslag. Förslagen i denna proposition innebär i huvudsak förtydliganden av de skyldigheter som föreslås i den propositionen och bedöms inte medföra några ytterligare kostnader för myndigheten. Följaktligen bedömer regeringen att finansieringen av Kriminalvårdens skolverksamhet redan är omhändertagen och att förslagen i denna proposition därmed ryms inom myndighetens beräknade ekonomiska ramar.

13.4.2 Konsekvenser för Statens skolverk

Skolverket är förvaltningsmyndighet för skolväsendet och för vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet, i den utsträckning något annat inte är föreskrivet. För det fall det finns behov av att ta fram eller uppdatera stöd- och informationsmaterial utifrån förslagen till ändringar i skollagen om utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt bedöms det ingå i myndighetens löpande arbete och kostnaderna bör därmed rymmas inom ramen för myndighetens befintliga förvaltningsanslag.

13.4.3 Konsekvenser för Specialpedagogiska skolmyndigheten

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har genom en instruktionsändring som beslutades den 18 juni 2026 fått i uppgift att ge råd och stöd till Kriminalvården i specialpedagogiska frågor som rör skolpliktiga och icke skolpliktiga elever med funktionsnedsättning. Ett tydligare regelverk bör underlätta myndighetens arbete med att ge råd och stöd till Kriminalvården i dessa frågor. SPSM kan behöva uppdatera befintliga stödmaterial utifrån den nya regleringen. Sådana uppdateringar bör dock ingå i myndigheternas ordinarie rutiner och bedöms därmed rymmas inom ramen för myndighetens befintliga förvaltningsanslag.

13.4.4 Konsekvenser för Statens skolinspektion

Förslagen i denna proposition om ett mer ändamålsenligt regelverk för utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt kommer att påverka Skolinspektionen i myndighetens uppdrag som tillsynsmyndighet. Syftet med förslagen är ett tydligare regelverk för utbildningen för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt. Ett otydligt regelverk skapar utrymme för bedömningar som inte är likvärdiga. Ett tydligare regelverk bör därför underlätta Skolinspektionens arbete då tolkningsutrymmet vid tillämpningen av bestämmelserna antas minska. Skolinspektionens tillsyn är ett viktigt verktyg för att garantera elevers rätt till likvärdig utbildning och för att upprätthålla rättssäkerhet. När det gäller Skolinspektionens framtida granskning eller tillsyn av utbildningarna för intagna i kriminalvårdsanstalt bedöms dessa uppgifter ingå i myndighetens löpande arbete och kostnaderna bör därmed rymmas inom myndighetens befintliga förvaltningsanslag.

13.5 Konsekvenser för rektorer, lärare och annan skolpersonal inom Kriminalvården

Från och med den 1 juli 2026 ansvarar Kriminalvården för utbildning för barn som avtjänar fängelsestraff. Syftet med förslagen i denna proposition är att regelverket för utbildningen för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt ska förtydligas. Ett sådant regelverk, anpassat till verksamhetens särskilda förutsättningar, bedöms underlätta det dagliga arbetet för

lärare, rektorer och övrig personal inom Kriminalvårdens skolverksamhet. Förslagen ger ett stärkt organisatoriskt stöd och förbättrade förutsättningar för personalen att fullgöra sitt uppdrag.

13.6 Konsekvenser för elever

13.6.1 Konsekvenserna är positiva ur ett barnrätts- och elevperspektiv

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) har alla barn samma rättigheter och lika värde (artikel 2). Konventionen fastslår också att vad som bedöms vara barnets bästa ska beaktas i första hand vid alla åtgärder som rör barn samt att alla barn har rätt att uttrycka sin mening (artiklarna 3 och 12). Barn har enligt konventionen också rätt till utbildning. Enligt konventionen ska staterna vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att disciplinen i skolan upprätthålls på ett sätt som är förenligt med barnets mänskliga värdighet och i överensstämmelse med barnkonventionen (artikel 28). Vidare ska staterna till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling. Det har uttalats att begreppet utveckling ska förstås i dess vidaste bemärkelse, som ett helhetsgrepp som omfattar barnets fysiska, mentala, andliga, moraliska, psykologiska och sociala utveckling (SOU 2020:63). Med barn avses varje människa under 18 års ålder, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet (artikel 1 barnkonventionen). De barn som främst berörs av förslagen i denna proposition är de barn som döms till fängelse. Enligt artikel 37 c i barnkonventionen ska varje frihetsberövat barn behandlas humant och med respekt för människans inneboende värdighet och på ett sätt som beaktar behoven hos personer i dess ålder. Särskilt ska varje frihetsberövat barn hållas åtskilt från vuxna, om det inte bedöms vara till barnets bästa att inte göra detta. I skollagen anges vidare att barnets bästa ska vara utgångspunkten i all utbildning enligt lagen (1 kap. 10 §). En bedömning av vad som är förenligt med barnets bästa i detta fall måste innefatta en sammanvägning av de olika rättigheter och intressen som aktualiseras.

I denna proposition föreslås ett mer ändamålsenligt regelverk för Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga för att de intagna så långt det är möjligt ska erbjudas en utbildning som motsvarar den utbildning som erbjuds inom skolväsendet. Det föreslagna regelverket innebär att utbildningen för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt ska motsvara den utbildning som ges till barn och unga inom skolväsendet med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt. Syftet med förslagen är att säkerställa att barn och unga erbjuds en utbildning av hög kvalitet, likvärdig den utbildning som erbjuds inom skolväsendet. För det ändamålet behövs förtydligade bestämmelser som tar hänsyn till barns och ungas behov samtidigt som att vissa generella avvikelser, som motiveras av de speciella förutsättningar som råder för en sluten anstaltsmiljö, är nödvändiga. Målet är förbättrade möjligheter för såväl barn som unga att få sin rätt till en likvärdig utbildning tillgodosedd.

Några remissinstanser, däribland *SPSM, Arbetsmiljöverket, Region Kronoberg, Länsstyrelsen i Jönköpings län, RKUF* och *Rädda Barnen*

anser att promemorians konsekvensanalys är bristfällig, särskilt när det gäller hur barnets bästa säkerställs i genomförandet av förslagen. Regeringen kan konstatera att en beskrivning av konsekvenserna ingår i promemorian. Vidare konstaterar regeringen att de förslag som lämnas i propositionen är positiva utifrån de aspekter som barnkonventionen syftar till att skydda då avsikten med förslagen är att säkerställa att barn får den utbildning de har rätt till enligt artikel 28 i barnkonventionen. I propositionen föreslås lagändringar som syftar till att utbildningen i en kriminalvårdsanstalt så långt det är möjligt ska motsvara utbildningen inom skolväsendet. Detta betonas ytterligare genom att regeringen dessutom föreslår att de grundläggande bestämmelserna i skollagen om syftet och utformningen av utbildningen inom skolväsendet samt om elevernas lärande och personliga utveckling ska gälla även för utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt.

Sammantaget bedöms förslagen i propositionen kunna bidra till att stärka barns och ungas förutsättningar för återanpassning till samhället efter avtjänat fängelsestraff. Det handlar bl.a. om ökade möjligheter för etablering på arbetsmarknaden eller för vidare studier. Även barnets bästa bedöms främjas genom att deras rätt till utbildning säkerställs, vilket kan motverka social utsatthet och minska risken för återfall i kriminalitet.

13.6.2 Konsekvenserna är positiva ur ett funktionshinderperspektiv

Sverige har tillträtt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I artikel 24 anges att konventionsstaterna, för att förverkliga rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning utan diskriminering och på lika villkor, ska säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer och livslångt lärande inriktat på bl.a. full utveckling av den mänskliga potentialen och känslan för värdighet och egenvärde. För att förverkliga sina konventionsåtaganden, ska konventionsstaterna bl.a. säkerställa att personer med funktionsnedsättning inte utestängs från det allmänna utbildningssystemet på grund av funktionsnedsättning och att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av god kvalitet. Vidare ska konventionsstaterna enligt artikel 7 i konventionen säkerställa att barn med funktionsnedsättning har rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem, varvid deras åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till deras ålder och mognad på lika villkor som för andra barn, och att de för att utöva denna rättighet erbjuds stöd anpassat till funktionsnedsättning och ålder.

Enligt skollagen ska alla elever inom skolväsendet ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 § skollagen).

I denna proposition föreslås ett mer ändamålsenligt regelverk för Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga för att de intagna så långt

det är möjligt ska erbjudas en utbildning som motsvarar den utbildning som erbjuds inom skolväsendet. Syftet med förslagen är att säkerställa att barn och unga erbjuds en utbildning av hög kvalitet, likvärdig den utbildning som erbjuds inom skolväsendet.

Några remissinstanser, däribland *Skolverket*, *SPSM*, *Myndigheten för delaktighet*, *Institutet för mänskliga rättigheter, Riksförbundet FUB* och *Funktionsrätt Sverige* anser bl.a. att promemorians analys rörande konsekvenser för barn med funktionsnedsättning i relation till barnkonventionen och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är otillräcklig och att analysen inte utgår från barn med funktionsnedsättning som rättighetsbärare. Regeringen delar inte remissinstansernas bedömning utan kan konstatera att det i promemorians konsekvensbeskrivning redogörs för konsekvenser för barn med funktionsnedsättning. I sammanhanget vill regeringen understryka skolans kompensatoriska uppdrag och betona att alla elever, oavsett om eleven har en funktionsnedsättning eller inte, har rätt att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål. Därför föreslås i propositionen att samma bestämmelser om elevernas lärande och personliga utveckling (3 kap. 2 § skollagen) som gäller för utbildning för elever inom skolväsendet ska gälla för utbildningen för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt. I 3 kap. 2 § andra stycket anges uttryckligen att elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att tillgodogöra sig de kunskaper som anges i kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplanerna, ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.

Kriminalvårdens möjligheter att anpassa undervisningen för varje elev utifrån hans eller hennes behov och förutsättningar kan under rätta omständigheter gynna alla elever. Även om de generella effekterna av förslagen är desamma för alla barn och unga som får sin utbildning genom Kriminalvårdens försorg kommer alltså förslagen även att gynna personer med funktionsnedsättning. Det kan därför antas att förslagen i denna proposition kan få positiva effekter för barn och unga med funktionsnedsättningar som döms till fängelse.

13.7 Konsekvenser för jämställdheten

Syftet med jämställdhetspolitiken är att ge lika rättigheter och möjligheter för kvinnor och män respektive flickor och pojkar att forma samhället och sina egna liv. Ett av de jämställdhetspolitiska delmålen är jämställd utbildning, vilket innebär att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling. Diskrimineringslagen (2008:567) förbjuder diskriminering som har samband med kön och diskriminering får inte förekomma i förskolan, skolan eller fritidshemmet (1 kap. 4 § och 2 kap. 5 §).

Förslagen i propositionen bedöms bidra till minskad brottslighet i samhället, vilket gynnar både flickor och pojkar samt män och kvinnor. Fler pojkar än flickor döms i dag till sluten ungdomsvård och sannolikt kommer det även vara fler pojkar än flickor som döms till fängelsestraff, även om det på senare tid har skett en viss ökning av flickor som döms till sluten ungdomsvård. Med förslagen i propositionen, vilka bedöms vara

förenliga med det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd utbildning, förbättras utbildningsmöjligheterna för både pojkar och flickor och unga män och unga kvinnor.

13.8 Konsekvenser för integration och utanförskap

Målet för integrationspolitiken är att utrikesfödda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Detta förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige ansträngер sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. Integrationspolitiken ska bidra till social och kulturell, ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt att genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund. Målet för utanförskapspolitiken är att antalet människor som lever i utanförskap ska minska, att parallella samhällsstrukturer ska bekämpas, att det egna ansvaret att bli en del av samhället ska uppmuntras samt att människors trygghet och livschanser ska öka.

Förslagen i propositionen innebär att vissa grupper av barn och unga som inte är folkbokförda i Sverige men som har rätt till utbildning i skolväsendet, bl.a. asylsökande, också ska få möjlighet att delta i utbildning för intagna barn och unga i kriminalvårdsanstalt. Utbildning kan ge bättre förutsättningar för att få ett arbete och bli självförsörjande. Att som elev fullfölja sin skolgång är därför centralt för att minska utanförskap och för möjligheterna att etablera sig i samhället. Därmed bedömer regeringen att förslagen kan bidra positivt till att nå de integrationspolitiska målen samt målet för utanförskapspolitiken.

13.9 Konsekvenser för Sveriges medlemskap i Europeiska unionen

Förslagen är förenliga med EU:s dataskyddsförordning och dataskyddsdirektiv som i huvudsak har genomförts i svensk rätt genom brottsdatalagen. En beskrivning av de konsekvenser som förslagen innebär för enskildas personliga integritet finns i avsnitt 11. Förslagen bedöms vidare vara förenliga med såväl Europakonventionen som EU:s rättighetsstadga.

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

23 kap. Entreprenad och samverkan

18 § För utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§, *utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt enligt 24 kap. 10–10 b §§* samt utbildning för elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution enligt 24 kap. 17–19 §§ ska samma bestämmelser om entreprenad gälla som för den skolform som utbildningen ska motsvara.

Paragrafen reglerar när uppgifter får överlämnas på entreprenad inom vissa särskilda utbildningsformer.

Paragrafen ändras på så sätt att den även omfattar utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt enligt 24 kap. 10–10 b §§. Det innebär att uppgifter inom utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt ska få överlämnas på entreprenad. De uppgifter som avses är uppgifter inom utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. Ändringen innebär att samma bestämmelser om entreprenad ska gälla för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt som för den skolform inom skolväsendet som utbildningen ska motsvara. Bestämmelser om vad som får överlämnas på entreprenad inom skolväsendet finns i 8–17 §§ och bestämmelser om överlämnande av myndighetsutövning vid entreprenad finns i 5 och 6 §§.

Övervägandena finns i avsnitt 9.

26 § Vad som föreskrivs om överlåtelse av ansvar i 25 § gäller även för staten som huvudman för utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§ *och som huvudman för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt enligt 24 kap. 10–10 b §§*.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om överlåtelse av ansvar för medicinska insatser inom elevhälsan i fråga om utbildning vid särskilda ungdomshem.

Paragrafen innehåller en hänvisning till 25 §. Enligt 25 § får en huvudman inom skolväsendet överlåta ansvaret för sådana medicinska insatser som anges i 2 kap. 25–28 §§ även om huvudmannen i övrigt behåller huvudmannaskapet för utbildningen. Ansvaret får överlämnas till en kommun eller en region, om båda parter är överens om det.

Paragrafen ändras på så sätt att den även omfattar utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt enligt 24 kap. 10–10 b §§. Ändringen innebär att det som föreskrivs om överlåtelse av ansvar i 25 § även gäller för staten som huvudman för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning.

Övervägandena finns i avsnitt 9.

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om
– internationella skolor (2–7 §§),
– utbildning vid särskilda ungdomshem (8 och 9 §§),
– utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt (10–10 *c* §§),
– utbildning vid folkhögskola som motsvarar kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (11–15 §§),
– utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller en institution som är knuten till ett sjukhus (16–19 §§),
– utbildning i hemmet eller på annan lämplig plats (20–22 §§),
– annat sätt att fullgöra skolplikten (23–25 §§), och
– bemyndiganden (26 §).

Paragrafen anger kapitlets innehåll.

Tredje strecksatsen ändras med anledning av att det införs en ny paragraf, 10 c §, i kapitlet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

Utbildning för skolpliktiga

10 § Skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, ska fullgöra den genom att delta i utbildning vid kriminalvårdsanstalten. För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.

Det som anges i 1 kap. 4 och 5 §§ om syftet med och utformningen av utbildning inom skolväsendet och i 3 kap. 2 § om elevernas lärande och personliga utveckling ska gälla för utbildningen. Utbildningen ska *även i övrigt* motsvara *det som gäller för utbildning* i grundskolan, anpassade grundskolan eller specialskolan *enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om läsår, terminer och undervisningstid för skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om sådana nödvändiga avvikelser som avses i andra stycket och även i övrigt meddela föreskrifter om utbildning för skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utbildning för skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

I *andra stycket* görs ändringar som innebär att vissa övergripande krav ska gälla för utbildningen. Det som anges i 1 kap. 4 och 5 §§ om syftet med och utformningen av utbildningen inom skolväsendet och i 3 kap. 2 § om elevernas lärande och personliga utveckling i fråga om utbildning inom skolväsendet, ska också gälla för utbildningen för skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt. Det handlar t.ex. om att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på och att det i utbildningen ska tas hänsyn till elevers olika behov samt att en strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (se bl.a. prop. 2009/10:165 s. 219 och 285, prop. 2013/14:148 s. 26 och prop. 2025/26:195 s. 66).

Vidare görs ändringar som innebär att det inte längre anges att relevanta bestämmelser i skollagen med undantag för bestämmelser om registerkontroll samt lokaler och utrustning, ska tillämpas på utbildningen. Även kravet på att det från bestämmelserna endast får göras nödvändiga avvikelser som ”följer av att barnet vistas i en kriminalvårdsanstalt” tas bort. I stället införs en möjlighet att göra nödvändiga avvikelser som ”följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt”. Detta innebär att en avvikelse inte behöver vara motiverad utifrån elevens situation och behov i ett enskilt fall utan kan vara generell och motiverad utifrån de särskilda förutsättningar som följer av att utbildningen anordnas i en kriminalvårdsanstalt. Nödvändiga avvikelser kan t.ex. göras på grund av organisatoriska eller säkerhetsmässiga skäl och kan t.ex. avse läsår, terminer, undervisningstid, vem som får bedriva undervisning, under vilka förutsättningar fjärrundervisning får bedrivas och att undervisning inte behöver erbjudas i alla undervisningsmoment i ett visst ämne. Avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt kan också behöva göras i det enskilda fallet, med barnets behov och förutsättningar som utgångspunkt.

I *tredje stycket*, som är nytt, bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om läsår, terminer och undervisningstid för skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

I *fjärde stycket*, som är nytt, finns en upplysningsbestämmelse. Det upplyses om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av restkompetensen i 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om sådana nödvändiga avvikelser som avses i andra stycket och även i övrigt meddela föreskrifter om utbildning för skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt. Föreskrifterna avser andra föreskrifter än sådana som rör läsår, terminer och undervisningstid. Det kan t.ex. handla om föreskrifter om elevhälsa, lärverktyg och skolbibliotek. Föreskrifterna får inte avvika från vad som gäller enligt andra stycket. Det innebär att utbildningen ska motsvara vad som gäller för utbildning i grundskolan, anpassade grundskolan och specialskolan enligt skollagen samt föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, t.ex. skolförordningen (2011:185), men att nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt får göras.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Utbildning för icke skolpliktiga

10 a § Den som inte längre är skolpliktig och är intagen i en kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt ska ges möjlighet att delta i utbildning vid kriminalvårdsanstalten. För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.

Det som anges i 1 kap. 4 och 5 §§ om syftet med och utformningen av utbildning inom skolväsendet och i 3 kap. 2 § om elevernas lärande och personliga utveckling ska gälla för utbildningen. Utbildningen ska *även i övrigt* motsvara *det som gäller för utbildning* i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan *enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt.*

Möjligheten att delta i utbildning enligt denna paragraf gäller den som påbörjar sådan utbildning innan han eller hon fyllt 18 år.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om sådana nödvändiga avvikelser som avses i andra stycket och även i övrigt meddela föreskrifter om utbildning för icke skolpliktiga som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utbildning för icke skolpliktiga barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt.

I *första stycket* tas regleringen om att en person har rätt att delta i utbildningen fram till dess att han eller hon fyller 18 år bort.

I *andra stycket* görs ändringar som motsvarar ändringarna i 10 § andra stycket, se kommentaren till den bestämmelsen.

I *tredje stycket*, som är nytt, anges att den som innan 18-årsdagen påbörjar en utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan i kriminalvårdsanstalten har rätt att få delta i utbildningen. Enligt hittillsvarande reglering i första stycket har rätten att delta i utbildningen endast gällt fram till dess att den intagne fyller 18 år. Ändringen innebär att bestämmelsen vidgas på så sätt att de som påbörjat utbildningen vid en kriminalvårdsanstalt innan de fyllt 18 år har rätt att delta i utbildningen även efter att de fyllt 18 år. Detta gäller även om utbildningen har påbörjats före ikraftträdandet av ändringen, dvs. före den 1 mars 2027.

I *fjärde stycket*, som är nytt, finns en upplysningsbestämmelse. Det upplyses om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av restkompetensen i 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om sådana nödvändiga avvikelser som avses i andra stycket och även i övrigt meddela föreskrifter om utbildning för icke skolpliktiga som är intagna i kriminalvårdsanstalt. Det kan t.ex. handla om föreskrifter om elevhälsa, lärverktyg och skolbibliotek. Föreskrifterna får inte avvika från vad som gäller enligt andra stycket. Det innebär att utbildningen ska motsvara vad som gäller för utbildning i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan enligt skollagen samt föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, t.ex. gymnasieförordningen (2010:2039), men att nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt får göras.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1 och 6.2.

Rätten till utbildning för vissa grupper av intagna

10 c § *Personer som avses i 29 kap. 2 § andra stycket och som är intagna i kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt ska ges möjlighet att delta i sådan utbildning som anges i 10 och 10 a §§.*

Möjligheten att delta i sådan utbildning som anges i 10 a § gäller den som påbörjar sådan utbildning innan han eller hon fyllt 18 år.

Paragrafen, som är ny, reglerar rätten till utbildning för barn och unga som avses i 29 kap. 2 § andra stycket, som är intagna i kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt.

Av *första stycket* framgår att personer som avses i 29 kap. 2 § andra stycket och som är intagna i kriminalvårdsanstalt i vissa fall ska ges möjlighet att delta i sådan utbildning som anges i 10 och 10 a §§. I 29 kap. 2 § finns bestämmelser om vilka som ska anses bosatta i landet vid tillämpningen av lagen även om de inte är folkbokförda här. Det gäller personer som är asylsökande m.fl., som har tidsbegränsat uppehålls-

tillstånd för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras, som omfattas av EU-rätten, EES-avtalet eller avtalet mellan EU och Schweiz om fri rörlighet för personer, som är familjemedlemmar till personer som tillhör en främmande makts beskickning m.m., som vistas här utan stöd av myndighetsbeslut eller författning eller personer som har meddelats ett beslut om inhibition av verkställigheten enligt 12 kap. 16 e § första stycket eller 17 a § första stycket utlänningslagen (2005:716). Dessa personer ges alltså en möjlighet att delta i utbildning vid kriminalvårdsanstalt om de inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt. Formuleringen ”som inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt” motsvarar den som finns i 10 a §. Rätten till utbildning enligt paragrafen gäller utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan.

Av *andra stycket* följer att rätten att gå en utbildning som motsvarar gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan i kriminalvårdsanstalten endast gäller den som påbörjar utbildningen vid en kriminalvårdsanstalt innan 18-årsdagen. En sådan person har rätt att delta i utbildningen även efter att han eller hon fyllt 18 år.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

26 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utbildning som avses i 8*, 9, 10 b och 11*–25 §§.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vissa särskilda utbildningsformer.

Paragrafen ändras på så sätt att bemyndigandet att meddela föreskrifter om vissa särskilda utbildningsformer inte omfattar utbildning för skolpliktiga barn och icke skolpliktiga barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt. Ändringen görs till följd av det särskilda bemyndigandet och upplysningsbestämmelserna som införs i 10 och 10 a §§.

Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

14.2 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

35 kap. Sekretess till skydd för enskild i verksamhet som syftar till att förebygga eller beivra brott, m.m.

15 a § *Sekretess gäller i sådan utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt som ska motsvara den i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.*

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om sekretess för uppgifter om enskildas personliga förhållanden i elevhälsa vid utbildning för intagna barn och unga i kriminalvårdsanstalt.

Av *första stycket* framgår att sekretess gäller i utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt som ska motsvara den i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats. Sekretess gäller alltså i denna verksamhet för motsvarande uppgifter som när det gäller skolväsendet är sekretessreglerade i 23 kap. 2 § första stycket. Sekretessen gäller med ett omvänt skaderekvisit, dvs. presumtionen är sekretess.

Den medicinska delen av elevhälsan, dvs. insatser av skolläkare och skolsjuksköterska, omfattas av tillämpningsområdet för hälso- och sjukvårdssekretessen i 25 kap. 1 § och utgör en egen verksamhetsgren i den mening som avses i 8 kap. 2 § i förhållande till den övriga elevhälsan som regleras i förevarande paragraf och skolverksamheten i övrigt som är sekretessreglerad i 15 § (jfr prop. 2009/10:165 s. 656). Den medicinska delen av elevhälsan förutsätts, i likhet med den övriga hälso- och sjukvården inom Kriminalvården, organiseras så att den är självständig i förhållande till övriga delar av elevhälsan, utbildningen i övrigt och övriga delar av kriminalvården, så att det uppstår en sekretessgräns enligt 8 kap. 2 § (jfr prop. 2004/05:176 s. 57 och 58). Enligt 25 kap. 13 a § hindrar dock inte sekretess enligt 25 kap. 1 § att en uppgift om en enskild lämnas från sådan elevhälsa som avser medicinsk insats till annan elevhälsa eller särskild elevstödjande verksamhet i övrigt inom samma myndighet, om det krävs att uppgiften lämnas för att en elev ska få nödvändigt stöd. Det finns också möjligheter att efterge sekretess, se 12 kap. 2 och 3 §§.

I *andra stycket* anges att sekretessen för en uppgift i en allmän handling gäller i högst 70 år.

Övervägandena finns i avsnitt 10.

24 § Den tystnadsplikt som följer av 11, 12 a *och 15 a §§* och den tystnadsplikt som följer av ett förbehåll som har gjorts med stöd av 9 § andra stycket inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 15 och 16 §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas medföra fara för att någon utsätts för våld eller lider annat allvarligt men.

Paragrafen innehåller bestämmelser som inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Ändringen i *första stycket* innebär att meddelarfriheten inskränks när det gäller uppgifter för vilka sekretess gäller enligt 15 a §.

Övervägandena finns i avsnitt 10.

Sammanfattning av promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga

Uppdrag och syfte

I lagrådsremissen Frihetsberövande påföljder för barn och unga föreslås att barn och unga, i de fall en frihetsberövande påföljd inte kan undvikas, ska dömas till fängelse i stället för sluten ungdomsvård. Utredaren har haft i uppdrag att ta fram förslag på nödvändiga författningsändringar för att barn och unga som döms till fängelse ska kunna tillgodoses sin rätt till utbildning samtidigt som Kriminalvården får förutsättningar att bedriva en ändamålsenlig skolverksamhet (Ju 2025:B).

Problembild

I lagrådsremissen Frihetsberövande påföljder för barn och unga föreslås att Kriminalvården ska erbjuda utbildning till barn som avtjänar fängelsestraff. För det ändamålet föreslås att två nya paragrafer (10 och 10 a §§) ska föras in i 24 kap. skollagen (2010:800) som innebär att Kriminalvården får en skyldighet att anordna utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan, för barn som avtjänar fängelsestraff. För sådan utbildning ska relevanta bestämmelser i skollagen tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet eller den unge vistas i en kriminalvårdsanstalt. De föreslagna bestämmelserna och dess konstruktion är inte tillräckligt tydliga. Bestämmelserna medger heller inte att generella avvikelser får göras från vad som annars gäller för motsvarande skolform inom skolväsendet. Samtidigt präglas anstaltsmiljön av höga säkerhetskrav och en begränsad miljö som innebär att förutsättningarna för skolverksamheten skiljer sig från den vanliga skolmiljön inom skolväsendet. Detta ställer krav på alternativa lösningar för utbildningens utformning. Intagna har olika verkställighetstid vilket påverkar den individuella planeringen av utbildningen. Det är också vanligt att intagna flyttas mellan olika verksamhetsställen. Barn och unga som avtjänar fängelsestraff kommer dessutom att delta i utbildning på olika nivåer som motsvarar olika skolformer. Undervisningen kommer därför i allt väsentligt att behöva vara individualiserad och ske individuellt eller om möjligt i mindre grupp. Att inte ha möjlighet till särskilda lösningar med hänsyn till de särskilda förutsättningar som följer av att utbildningen anordnas i en kriminalvårdsanstalt medför emellertid hinder för Kriminalvården att kunna erbjuda en utbildning med kvalitet anpassad till barns och ungas behov och förutsättningar. Ett otydligt regelverk skapar dessutom utrymme för olika bedömningar som i sin tur kan leda till att den utbildning som erbjuds inte är likvärdig. Ett mer precist och anpassat regelverk är därför en förutsättning för att barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt ska kunna få sin rätt till en kvalitativ och likvärdig utbildning tillgodosedd.

Förslagen och bedömningarna i korthet

Utbildning är en av de mest effektiva skyddsfaktorerna mot kriminalitet, missbruk och social utsatthet. För att förebygga återfall i brott och främja en hållbar återanpassning till samhället är det därför viktigt att barn och unga som döms till fängelse får tillgång till en utbildning av hög kvalitet, likvärdig den som erbjuds barn och ungdomar inom skolväsendet. Alla åtgärder som syftar till att förbättra förutsättningarna för barn och unga att lyckas med sin skolgång, och i förlängningen etablering på arbetsmarknaden eller övergång till vidare studier, är därför viktiga i det brottsförebyggande arbetet.

I denna promemoria föreslås ett nytt regelverk för Kriminalvårdens utbildning för barn och unga som är intagna i kriminalvårdsanstalt. Det förslagna regelverket innebär att utbildningen för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt ska motsvara den utbildning som ges till barn och ungdomar inom skolväsendet med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt. Syftet med förslagen är att säkerställa att barns och ungas rätt till utbildning tillgodoses och att barn och unga som är frihetsberövade erbjuds en kvalitativ utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges till barn och unga inom skolväsendet.

I promemorian föreslås ändringar i skollagen som innebär att utbildningen för skolpliktiga barn ska motsvara den i grundskolan eller i förekommande fall anpassade grundskolan eller specialskolan med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt.

För barn och unga som inte längre är skolpliktiga föreslås ändringar i skollagen som innebär att utbildningen ska motsvara sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt. Rätten att delta i sådan utbildning ska även omfatta den som påbörjar sådan utbildning i kriminalvårdsanstalt innan han eller hon fyllt arton år.

Bestämmelserna om att relevanta bestämmelser i skollagen ska gälla för utbildningen föreslås tas bort, i stället ska det i skollagen och i en ny förordning om utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt regleras vad som ska gälla för den särskilda utbildningen. Det föreslås även att det som anges i 1 kap. 4 och 5 §§ och 3 kap. 2 § skollagen, om syftet och utformningen av utbildningen inom skolväsendet samt om elevernas lärande och personliga utveckling, också ska gälla för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt. Det tydliggör att utbildningen som ges till intagna i kriminalvårdsanstalt ska präglas av samma grundläggande värden, mål och pedagogiska principer som utbildning inom skolväsendet, trots att den bedrivs i en särskild kontext.

Mer precisa föreskrifter om utbildningen för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt bör regleras på förordningsnivå. Därför föreslås ändringar i skollagen som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt. Sådana föreskrifter får även innebära att andra bestämmelser än 1 kap. 4 och 5 §§ och 3 kap. 2 § i skollagen ska tillämpas på utbildningen. Sådana föreskrifter kan således även inne-

bära avvikelser från vad som annars gäller för motsvarande skolform i skolväsendet. Dessa avvikelser bör dock inte vara större än vad som anses vara nödvändigt och bör kunna motiveras av de särskilda förutsättningar som anstaltsmiljön innebär.

Övriga förslag

I promemorian föreslås även ett förtydligande i skollagen om att de barn och unga som inte är folkbokförda i Sverige men som omfattas av en rätt till utbildning inom skolväsendet enligt 29 kap. 2 och 3 §§ skollagen, ska ha samma rätt till utbildning som andra barn och unga när de är intagna i kriminalvårdsanstalt. Rätten till utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan gäller under förutsättning att utbildningen påbörjas vid en kriminalvårdsanstalt innan han eller hon fyllt 18 år.

Det föreslås att det ska införas en ny särskild utbildningsform i skollagen, utbildning för intagna i häkte. För intagna i häkte ska Kriminalvården få anordna utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning.

Det föreslås ändringar i 23 kap. skollagen som innebär att för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt och utbildning för intagna i häkte ska samma bestämmelser om entreprenad gälla som för den skolform som utbildningen ska motsvara. Även ansvaret för mediciniska insatser enligt 2 kap. 25–28 §§ skollagen inom utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt ska enligt förslag i denna promemoria få överlåtas till en kommun eller region, om parterna är överens.

Det föreslås att Specialpedagogiska skolmyndigheten ska få i uppdrag att ge råd och stöd till Kriminalvården i specialpedagogiska frågor som rör barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Förslaget medför ändringar i förordningen (2011:130) med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Till följd av förslaget om elevhälsa föreslås även att sekretess ska gälla i sådan utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt som motsvarar utbildning i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Förslaget medför ändringar i offentlighet- och sekretesslagen (2009:400).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Författningsändringarna och den nya förordningen föreslås träda i kraft den 1 mars 2027. Det behövs inte några särskilda övergångsbestämmelser.

Behov av fortsatt utredning

I arbetet har det identifierats några ytterligare områden som har betydelse för intagna barns och ungas utbildning och där det finns anledning att utreda vidare. När det gäller barns och ungas rätt till utbildning i häkte så behöver den stärkas, inte minst om förslagen i utkastet till lagrådsremissen Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott genomförs. Det bör därför tillsättas en utredning som får i uppdrag att se över möjligheten att ge Kriminalvården ett tydligt ansvar för att elever i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan som är intagna i häkte erbjuds särskild undervisning. Sådan särskild undervisning bör även omfatta barn och unga intagna i häkte som fullgör skolplikt eller sin skolgång utanför skolväsendet.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 23 kap. 18 och 26 §§, 24 kap. 1, 10,10 a och 26 §§, och rubriken närmast före 24 kap. 10 a § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 24 kap. 10 c–f §§, och närmast före 24 kap. 10 c, 10 d, 10 e och 10 f §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 kap.	
18 §[1]	
För utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§ samt utbildning för elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution enligt 24 kap. 17–19 §§ ska samma bestämmelser om entreprenad gälla som för den skolform som utbildningen ska motsvara.	För utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§*, utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt enligt 24 kap. 10–10 e §§, utbildning för intagna i häkte enligt 24 kap. 10 f §* samt utbildning för elever som vårdas på sjukhus eller annan motsvarande institution enligt 24 kap. 17–19 §§ ska samma bestämmelser om entreprenad gälla som för den skolform som utbildningen ska motsvara.
26 §[2]	
Vad som föreskrivs om överlåtelse av ansvar i 25 § gäller även för staten som huvudman för utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§.	Vad som föreskrivs om överlåtelse av ansvar i 25 § gäller även för staten som huvudman för utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§ *samt för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt enligt 24 kap. 10–10 e §§.*

[1] Senaste lydelse 2020:605.
[2] Senaste lydelse 2020:605.

Lydelse enligt lagrådsremissen Frihetsberövande påföljder för barn och unga	*Föreslagen lydelse*
24 kap.	
1 §[3]	
I detta kapitel finns bestämmelser om	
– internationella skolor (2–7 §§),	
– utbildning vid särskilda ungdomshem (8 och 9 §§),	
– utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt (10–*10 b* §§),	– utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt (10–*10 e* §§),
	– utbildning för intagna i häkte (10 f §),
– utbildning vid folkhögskola som motsvarar kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (11–15 §§),	
– utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller en institution som är knuten till ett sjukhus (16–19 §§),	
– utbildning i hemmet eller på annan lämplig plats (20–22 §§),	
– annat sätt att fullgöra skolplikten (23–25 §§), och	
– bemyndiganden (26 §).	
10 §[4]	
Skolpliktiga barn som är intagna i kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolplikt på annat sätt, ska fullgöra den genom att delta i utbildning vid kriminalvårdsanstalten. För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.	
Utbildningen ska motsvara den i grundskolan eller i förekommande fall anpassade grundskolan eller specialskolan. *För sådan utbildning ska relevanta bestämmelser i denna lag tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i en kriminalvårdsanstalt. Följande bestämmelser behöver dock inte tillämpas:*	Utbildningen ska motsvara den i grundskolan eller i förekommande fall anpassade grundskolan eller specialskolan *med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt.*
– bestämmelser om registerkontroll (2 kap. 31–33 §§), och	
– bestämmelser om lokaler och utrustning (2 kap. 35 §).	
Utbildning för icke skolpliktiga barn	*Utbildning för icke skolpliktiga barn och unga*
10 a §[5]	
Den som inte längre är skolpliktig och är intagen i en kriminalvårds-	Den som inte längre är skolpliktig och är intagen i en kriminal-

[3] Senaste lydelse 2026:00.
[4] Senaste lydelse 2026:00.
[5] Senaste lydelse 2026:00.

anstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt ska *fram till dess att han eller hon fyller arton år* ges möjlighet att delta i utbildning vid kriminalvårdsanstalten. För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.

Utbildningen ska motsvara sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan. *För sådan utbildning ska relevanta bestämmelser i skollagen tillämpas med de nödvändiga avvikelser som följer av att barnet vistas i en kriminalvårdsanstalt. Följande bestämmelser behöver dock inte tillämpas:*

– bestämmelser om registerkontroll (2 kap. 31–33 §§), och

– bestämmelser om lokaler och utrustning (2 kap. 35 §).

vårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt ska ges möjlighet att delta i utbildning vid kriminalvårdsanstalten. *Detta gäller den som påbörjar sådan utbildning innan han eller hon fyllt arton år.* För sådan utbildning ansvarar Kriminalvården.

Utbildningen ska motsvara sådan utbildning som erbjuds i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan *med de nödvändiga avvikelser som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

<u>Asylsökande barn m.fl. intagna i kriminalvårdsanstalt</u>

10 c §

Barn och unga som avses i 29 kap. 2 § andra stycket och som är intagna i kriminalvårdsanstalt och som inte lämpligen kan fullgöra sin skolgång på annat sätt ska ges möjlighet att delta i sådan utbildning som anges i 10 och 10 a §§, om de påbörjar utbildningen innan de fyllt arton år.

<u>Övergripande krav på utbildningen</u>

10 d §

Det som anges i 1 kap. 4 och 5 §§ om syftet och utformningen av utbildning inom skolväsendet gäller också för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt. Även det som anges i 3 kap. 2 § om

	elevernas lärande och personliga utveckling gäller för utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt.
	Bemyndigande
	10 e § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt. Sådana föreskrifter får innebära att andra bestämmelser i lagen än de som anges i 10 d § ska tillämpas på utbildningen.*
	Utbildning för intagna i häkte
	10 f § *För intagna i häkte får Kriminalvården anordna utbildning som motsvarar grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning.*
26 §[6]	
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utbildning som avses i *8–25* §§.	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utbildning som avses i *8, 9 och 10 f–25* §§.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2027.

[6] Senaste lydelse 2015:802.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) att det ska införas en ny paragraf, 23 kap. 4 a §, och närmast före 23 kap. 4 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	23 kap.
	Utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt
	4 a §
	Sekretess gäller i sådan utbildning för intagna i kriminalvårdsanstalt som enligt 24 kap. 10 och 10 a §§ skollagen (2010:800) motsvarar utbildning i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.
	För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2027.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden kommit in från Almega utbildning, Arbetsgivarverket, Arbetsmiljöverket, Arjeplogs kommun, Barnombudsmannen, Barnrättsbyrån, BRIS – Barnens Rätt i Samhället, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Centrala studiestödsnämnden (CSN), Diskrimineringsombudsmannen, ECPAT Sverige, Eskilstuna kommun, Funktionsrätt Sverige, Föreningen Sveriges Socialchefer, Föräldraalliansen Sverige, Gotlands kommun, Inspektionen för vård och omsorg (IVO), Institutet för mänskliga rättigheter, Integritetsskyddsmyndigheten (IMY), Justitiekanslern, Järfälla kommun, Karlstads kommun, Kriminalvården, Lunds universitetet (Juridiska Fakulteten), Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Örebros län, Malmö kommun, Mjölby kommun, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Region Kronoberg, Riksförbundet Attention, Riksföreningen för skolsköterskor, Rädda barnen, Röda Korsets Ungdomsförbund, Sameskolstyrelsen, Skellefteå kommun, Skolväsendets överklagandenämnd, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Statens institutionsstyrelse (SiS), Statens skolinspektion, Statens skolverk, Statskontoret, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Stockholms kommun, Stockholms universitet (Juridiska institutionen och Kriminologiska institutionen), Sveriges advokatsamfund, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Lärare, Sveriges Psykologförbund, Sveriges skolkuratorers förening, Sveriges Skolledare, Sölvesborgs kommun, Umeå kommun, Unicef Sverige, Uppsala kommun och Uppsala universitet (Juridiska Fakulteten).

Därutöver har yttranden inkommit från Hjärta och Hjärna schacksällskap, Riksförbundet FUB, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU), Svensk biblioteksförening och Vårdförbundet.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter. Amnesty International Svenska sektionen, Askersunds kommun, Avesta kommun, Borås kommun, Brottsofferjouren Sverige, Civil Rights Defenders, Ekerö kommun, Eksjö kommun, Elevernas riksförbund, Ericastiftelsen, Eslövs kommun, Fackförbundet ST, Göteborgs kommun, Hammarö kommun, Hofors kommun, Human Rights Watch Sverige, Idéburna skolors riksförbund, Jämställdhetsmyndigheten, KRIS i Sundsvall, Köpings kommun, Lerums kommun, Lidköpings kommun, Linnéuniversitetet (Institutionen för kriminologi och polisiärt arbete), LSU – Sveriges barn- och ungdomsorganisationer, Ludvika kommun, Länsstyrelsen i Skånes län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Mönsterås kommun, Offentliganställdas Förhandlingsråd (OFR), Region Dalarna, Region Jämtland Härjedalen, Region Stockholm, Riksdagens ombudsmän (JO), Saco-S, Service- och kommunikationsfacket (Seko), Strömsunds kommun, Svenska Avdelningen av Internationella Juristkommissionen, Svenska skolläkarföreningen, Sveriges Domareförbund, Timrå kommun, Umeå universitet (Juridiska institutionen), KRIS, Västra Götalandsregionen, Växjö kommun och Österåkers kommun.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2026-09-23

Närvarande: F.d. justitierådet Dag Mattsson samt justitieråden Magnus Medin och Martin Nilsson

Ett tydligare regelverk för barns och ungas utbildning i kriminalvårdsanstalt

Enligt en lagrådsremiss den 27 augusti 2026 har regeringen (Utbildningsdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i skollagen (2010:800),
2. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Johanna Gokall och departementssekreteraren Erika Lidén, biträdda av ämnesrådet Marie Törn och kanslirådet Marlene Giertz.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utbildningsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 november 2026

Närvarande: statsrådet Edholm, ordförande, och statsråden Waltersson Grönvall, Forssmed, Tenje, Forssell, Slottner, Kullgren, Liljestrand, Carlson, Rosencrantz, Britz, Lann

Föredragande: statsrådet Edholm

Regeringen beslutar proposition Ett tydligare regelverk för barns och ungas utbildning i kriminalvårdsanstalt